

Familie de români din Karagiova (Ținutul Meglen)

comercianți de manufactură ; la aceștia se adaugă samarienii, perivoliții și alții, mulți neveșteni argintari și negustori sînt răspîndiți în toate centrele, chiar dincolo de hotarele Tesaliei. Clisureanul Gh. Pritta, negustor de linuri la Bitolia, făcea negoț de tutunuri la Cardița și Tricala.

Regiunea Zagor care, în sec. XVIII și în o parte a celui al XIX-lea, a cunoscut multă prosperitate, își continuă cultura și comerțul mătăsurilor în legătură cu Salonicul și cu țările germane. Marile bilciuri Moscoluri și Elasona și-au pierdut, în secolul trecut, însemnătatea de altădată și, ca și toate celelalte din Macedonia, au dispărut odată cu introducerea căilor ferate, ajungînd doar simple bazaruri cu caracter local. Aromânii din cele 24 comune ale sale, ca și aceia din comunele de pe Olimp — Ossa și Pellion, au fost și sînt cei mai luminați dintre celelalte populațiuni, cei mai buni industriași și comercianți și cei mai bogați, printre care se găsesc și mulți care s-au lăsat de păstorit și au devenit cei mai curajoși marinari și în întreprinderi comerciale și în războaiele pe mare, pe cînd aceia din Neohori se ocupă și cu marina, avînd corăbiile lor mari și mici. Încă o regiune cu populație compactă de aromâni este provincia și orașul Bodonita, de lîngă Termopile cu 13 comune, precum și satele din plasa Lamia-Zeitun, cunoscute sub numele de sate valahe — „vlaho-horia". Și altele.

Un centru, cel mai de seamă, unde aromânii reprezintă 2/3 din populațiune, unde perivoliații — ca și la Veleștin, Velihani, Calabaca — au mahalale separate, cu moșii întinse și proprietăți, este Tricala — Tîrcol. Aici, elementul aromânesc, autohton sau venit din toate ținuturile, are preponderență în viața comercială și industrială. Familii ca Hagi Petru, Hagigachi, Pihtu din Mețova, Ianuși din Cornu, Averof bancherul etc. sînt în fruntea orașului și a întregului ținut. Perivoliații se ocupă de cultura de cereale, tutunuri, legume, cu industria morăritului — ca Nacu Bela cu cea mai mare fabrică de făină, Geanguli pentru băuturi spirtoase, Leapu negustor fruntaș etc... Tesalienii s-au ocupat pe scară întinsă cu tutunul și manufactura lui.

După dezastrul Moscopolei, industriașii cei mai iscusiți și comercianții cei mai întreprinzători s-au revărsat și în Tesalia, dintre care, este sigur, că s-au revărsat și în alte centre ale Greciei, unde s-au asimilat în marea masă grecească. De asemenea, perivoliații au devenit cei mai de seamă comercianți și industriași cu renume în toată provincia tesaliotă.

Alt centru cu mai multă viață aromânească în jurul lui, dar mai puțin însemnat ca cel de mai sus, este Larisa. Aici au fost odinioară bazaruri renumite, mețovenii — ca și în bazarurile din Mețova — aveau numeroase ateliere de argintărie, unde se confecționau scule prețioase pentru Albania. Giuvaergiii aceștia, mețoveni, erau cei mai căutați în toată Tesalia, ca și în Epir.

Din toată Tesalia, monopolul cărăvănăritului l-au avut aromânii. Ei băteau toate drumurile, atingînd toate centrele, mari și mici. Cei indigeni, ca și cei veniți din Pind și stabiliți definitiv, sînt buni plugari, cultivă grîul, porumbul, orzul și renumita secară de Veleștin, iar cei stabiliți de la anexare sînt cismari, samaragii, cuțitari, croitori etc., pe cînd economia de vite este un monopol al lor. Și prin această provincie, făceau negoț ambulant de mărunțișuri aromânii specialiști în aceasta și originari din ținutul vecin Malacași și numiți cățani. Între piețele manufacturatelor din Samarina, Grecia a contat ca una din cele mai de seamă. Femeia samarineancă — după cum am văzut pe larg aiurea — continuă prețioasele produse ale miinilor sale care ajung pînă în Moreea și trec în insulele ionice, la Corfu și Levcada — într-un cuvînt, nu există, cum se exprimă un publicist grec, oraș și orășel la nordul istmului Corint care să nu fi primit dovada calităților și hărniciei acestui popor sîrguitor și inteligent.

Drept încheiere, vom spune că aromânii tesalieni, locuind toți munții, au — în orașele lo-

Înțelepții din Perivale (sfatul bătrînilor, 1932) ● Biserica Sf. Nicolae din Crușova ● Artiști amatori din Perivale, printre care și poetul Gh. Perdichi (1932) ● Un grup de elevi ai liceului din Grebena împreună cu profesorii lor la sfîrșitul anului școlar 1935—1936

cuite cu grecii în egală măsură — în mîinile lor toată viața lor economică.

Din vremuri vechi, aromânii se răspîndeau, cu numeroase turme de vite în Beoția și Atica, unde desfăceau, în corturile lor, abale sau stofe vărgate, țesături de lînă și cuverturi lucrate în coloniile lor sedentare.

La Halchida din insula Negroponte-Eubea, altădată cu populațiune aromânească, au fost argintari și negustori din Nevesca. Apostol N. Papagheorghiu din Seracu a fost și el argintar în acest oraș. Un mare negustor este Nicolae, fratele lui Gheorghe Averof, mare proprietar și deputat. După Weigand, cea mai mare parte din elenii curați din Teba ar fi originari din Bitolia, Crușova și Vlaho-Clisura. Știm că principalul depozit al manufacturatelor din Pind era, odinioară, Călaru, dar, din cauza nesiguranței, s-a mutat la Corfu, de unde se aprovizionau, cu capote pentru marinarii din Adriatica și Mediterana, negustorii din Veneția, Triest, Sicilia și din alte părți ale Italiei și că, mulțumită acestui negoț, Corfu a cunoscut epoca lui de mare prosperitate. Încă sub Ali Pașa, armatele franceze din Eptanison : Corfu, Itaca, Levada, Cefalonia etc., se îmbrăcau cu „gravano" — postav țesut în coloniile aromânești din Pind și Epir. Înainte de a fi cedat de Anglia, insula aceasta — Korkyra sau Kerkyra — era un centru evreesc, după care a căpătat o înfățișare aproape aromânească, cu negustorii activi veniți din Pind. Un mare negustor mețovean a fost Ghica, armator și furnizor al vapoarelor ; Vranachis din Blata era bancher, și alții.

În regiunile Artei, Prevezei, Paramithia, Filipiada etc. — după cum am mai spus-o și în altă parte — aromânii crescători de vite, meșteșugari și comercianți joacă rol preponderent în viața economică ; cu deosebire, comerțul Prevezei este în mîinile lor — scrie I. Caragiani.

În Atena, pe la finele secolului XVIII și prima jumătate a celui al XIX-lea, aromânii erau aceia care dețineau comerțul prin companiile lor comerciale, de la Atena pînă la Pesta și Viena. Încet, încet, numărul lor creștea. Toți acei aromâni care luptau pentru cauza grecească emigrau către statul elen. Cu cît mișcările revoluționare cu caracter de iridentă creșteau în întindere și în intensitate, cu atît elementele aromânești din toate ținuturile — din Pind, Aspropotam și Zagor, din Macedonia și Moscopole — se refugiau aci, unde se întîlneau cu cei din Acarnania și Misolonghi, Etolia, Arta, Tesalia, Olimp etc. Ocupația lor de căpetenie le-a fost negoțul și industria.

Atît la Atena cît și la Pireu printre marii și micii negustori, trebuie să considerăm pe aromâni. Aci se vărsa belșugul turmelor aromânești : lăpturi, brînzeturi, carne, lînuri — produsele laptelui ajung și astăzi chiar din Blața ; tot la Pireu ajungeau, pe uscat sau pe calea mării, turmele de țapi și de berbeci, pornite din nordul Macedoniei și alte ținuturi ; manufacturatele din Pind se desfăceau și se mai desfac, fiind foarte mult căutate de clasele de jos, ca și de cele aristocrate. Încă pînă în zilele noastre postavul aromânesc casnic și capotele îmbracă pe marinarii și pe evzonii mîndri ai armatei grecești.

Aromânii din Zagor, Aspropotam și alte centre, făcînd parte din ținuturile învecinate vechii Grecii sau Tesaliei, sînt foarte numeroși. Toți brutarii de lux din Atena și Pireu sînt zagoriți ; cofetăriile, cafenele, bon-marché-uri etc., sînt deținute de acești aromâni. Nume ca Placa din

Macrini, Taleki din Grebeniți, Zoidis din Frangades, Maciopul din Negades, Iani Bairactari din Floru cu cofetărie, Iani Papadima din Doliani cu marele hotel „Ton xenòn" etc., sînt bine cunoscute la Atena și Pireu. Zagoriții abundă și în Eptanison (Cele șapte insule) ; în Peloponez, ca la Kiparissia, ca la Patras, la Pireu, se găsesc și cîteva nume din Turia.

Arta construcției la Atena a fost un monopol al aromânilor. Constructorii din Belcamen și Negovani au lucrat aici, ca și la Vl.-Livadia, Lamia și în alte centre.

Cu drept cuvînt, Rangabé scria, în 1856, în revista „Pandora" din Atena, că, în Atica chiar și în alte ținuturi elenice, există mulți aromâni care constituie o mare parte din populația acestor regiuni.

NEGUSTORII AROMÂNI ÎN EGIPT*

Pentru Egipt, în afară de o indicație cu caracter general, după care s-ar găsi și astăzi urmași de-ai moscopolenilor [46]), documente studiate sau măcar date la lumina zilei nu există. Notariate, biserici ortodoxe și Patriarhia conțin multe documente despre aromâni și rosturile lor negustorești, dar ele n-au fost răscolite de nimenea, pe cînd arhivele acesteia din urmă — după cum ne mărturisea d-l M. Beza — se găsesc în mare dezordine pentru cine ar vrea să le cerceteze, deosebit de faptul că un aromân nu s-ar putea apropia de ele.

Aromânii, negustori în această țară cu domenii pline de belșug și condiții prielnice pentru un comerț întins, n-au fost mulți, cu deosebire față de greci. Aceștia, dimpotrivă, au fost mulți, acum în urmă zeci de mii, pe cînd cei dintîi dacă au numărat cîteva mii în tot Egiptul, în cele mai bune perioade. Deși puțini la număr, însă, ei au stăpînit provincii întregi și au acaparat viața lor economică. Grecii, în proporție, s-au remarcat cu 10% din marele lor număr. Aromânii au pătruns în unele provincii cu mult înaintea oricărui grec sau european. Așezarea celor dintîi datează cu ceva înainte de sec. XIX, cel puțin mărturiile lor ajung pînă aci — abstracție făcînd de moscopoleni pe care n-am putut să-i studiem din considerațiunile mai sus expuse. În tot cazul, pentru aromânii din alte ținuturi, prima mărturie se poate fixa cam cu puțin înainte de descălecarea lui Mohamed Ali Pașa, negustorul de tutunuri de la Cavala-Tracia, născut în 1769 și fiul lui Ibrahim, comandantul jandarmeriei din acest oraș-port al Mării Egee, negustoraș care avea să ajungă, în curînd, acel Pașă temut de triburile rebele și anarhice din Țara Nilului și care avea să impună Sultanului recunoașterea sa ca guvernator, cu drept de ereditate a titlului de vicerege, iar după lupte neobosite, cîștigarea unei depline independențe.

În această țară, după cum am mai spus-o, aromânii au atins 13 000—14 000 suflete.

Erau mai ales mulți crușoveni și neveșteni, puțini mețoveni și măgărăveni, ca și zagoriți, foarte puțini pisudereni, clisureni, corițeni, bitolieni etc. S-au ocupat cu de toate : cu bîrturi și hoteluri, cu coloniale, manufacturi și meșteșuguri, cu comerțul de bani și de bumbacuri și — în țara marilor latifundiari, unde un întreg sat de fellahi sălășluiește pe un petec de pămînt de 2—3 ha, au făcut agricultură și au fost stăpîni pe terenuri agricole. Au devenit mari bogătași, mai ales în a doua jumătate a sec. XIX, cînd soarta cîtorva comune din Macedonia atîrna, în mare măsură, de ritmul economic al acestei țări.

Neveștenii erau grupați mai cu deosebire în provincia Garbieh, cu centrul Gudaba, cel mai mare al culturii de bumbacuri și al comerțului cu acest articol — unde au atins, la un moment dat, numărul de vreo 300, stăpînind comerțul de bumbacuri, de coloniale și cel de bani. Puțini alții erau răspîndiți în alte centre. Mețovenii au avut ca centru principal Alexandria și puține altele în interior. Crușovenii, ca și măgărăvenii și ceilalți, erau așezați peste tot Egiptul și s-au ocupat cu toate afacerile. Dar nici aceștia nu au lipsit din marile centre : Alexandria, Cairo, Tantah, Mitgamr, Zagazig, Benha, Zifta etc. S-ar putea stabili o zonă preferată și anume aceea de-a lungul căii ferate Alexandria-Cairo, pe ambele laturi, mai larg, zona cuprinsă între brațele Rosetta și Damietta, prea puțin pe dreapta acestuia, cu deosebire în provinciile Menufieh, Galübieh și zona Cairo, precum și cîteva așezări în Egiptul mijlociu și superior, pînă dincolo de Tahta, ca și în Sudan. Avem reprezentanți și în regiuni ca Bihera, unde n-au pătruns încă decît prea puțini europeni și în altele, ca Dalkahlieh, Sarkieh etc.

V. Bérard scrie că mijlocitorii din Alexandria și din Marsilia sînt în majoritate valahi de rasă și adesea și de limbă. Oricare a fost numărul grecilor veritabili, aromânii le-au fost superiori și au stăpînit în această țară partea din comerțul ei și au mijlocit marile tranzacțiuni cu toată Europa. Și avea dreptate cine spunea că, pînă ieri, alaltăieri, au avut singuri comerțul Orientului de la Viena pînă la Cairo din Egipt.

Anastasie N. Hâciu și
N.C. Angelescu
(„Enciclopedia României", vol. IV)

[46]) Weigand, o.c., I, 100.

Comuna Avdela (Abella), situată în Munții Pind

BUCUREȘTI-

WILLY PRAGHER ȘI BUCUREȘTIUL DE ALTĂDATĂ...

În urmă cu 50 de ani, un mare artist a trăit în orașul lui Bucur... A trăit și l-a îndrăgit. Acesta a fost germanul Willy Pragher. A locuit, se pare, pe strada dr. Lister. Sper să identific locul și mărturii mai apropiate despre el. M-am îndrăgostit de fotografiile lui așa cum el s-a îndrăgostit de Bucureștiul pe care numai Arghezi l-a străbătut cu bastonul și i-a putut surprinde întreaga lui personalitate. De aproape 30 de ani îi păstrez imaginile pe care le-a surprins Pragher cu ochiul unui meseriaș versat ca nimeni altul în arta fotografică, de fapt am păstrat un album insolit, machetat pentru tipar, o carte ce-am crezut-o inedită, cumpărată pe vremea studenției dintr-un anticariat varșovian.

Bătrînul anticar mi-a povestit că le-a procurat după război de la Viena. Ce întortocheate și pline de neprevăzut mai pot fi căile cărților ! Și ce emoții am încercat, cumpărîndu-l într-o Varșovie încă sub moloz. Prefața

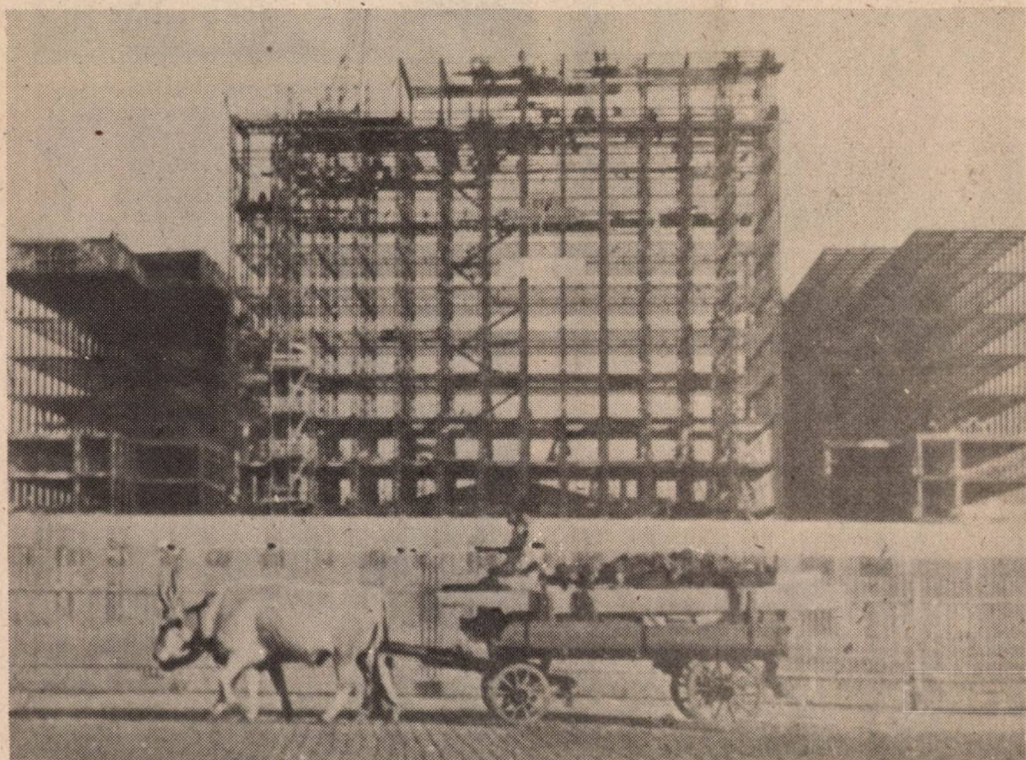
ORAŞUL CONTRASTELOR

şi explicaţiile în limba germană, dar mai ales imaginile pline de farmec, ce oglindesc spiritul unei metropole europene în devenire la vremea respectivă, ne fac şi la o jumătate de secol de la surprinderea lor pe peliculă să vibrăm puternic emoţionaţi la reîntîlnirea cu oamenii, edificiile şi climatul tipic al acestui mic Paris, cum i s-a spus Bucureştiului, plin de contraste.

Ca orice neamţ, Willy Pragher şi-a realizat misiunea cu scrupulozitate. Profesionist, el a reuşit performanţa de a „împrieteni" pe cel care nu avusese încă prilejul să vadă oraşul cu această metropolă, aştentînd totodată din partea bucureşteanului replica: „Acesta este Bucureştiul nostru".

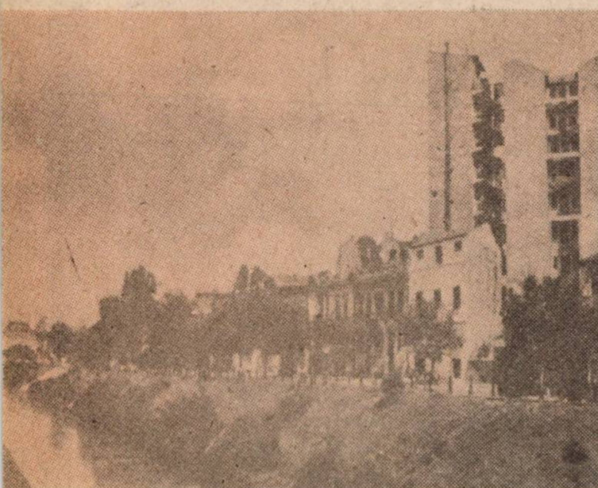
Willy Pragher a fost un fel de Canalletto

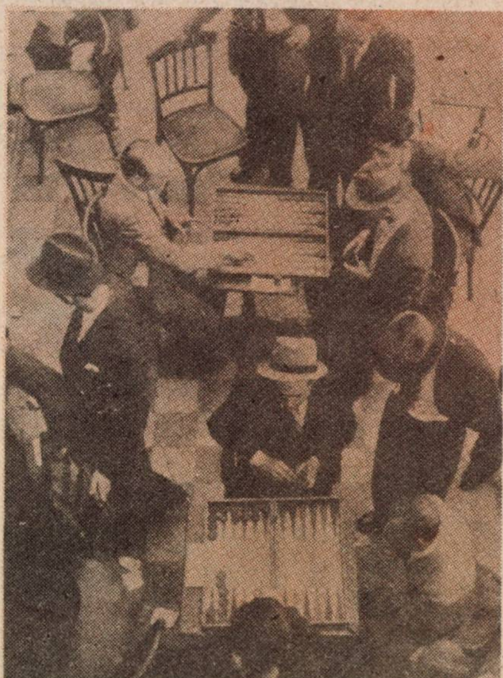

RESTAURANT
BRANCA

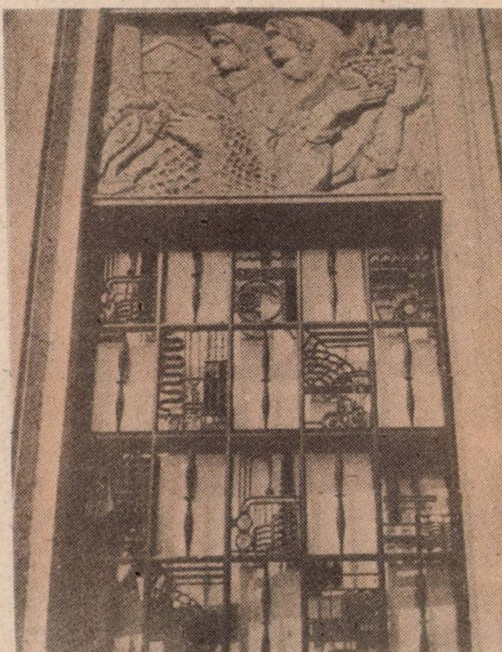

al Bucureştiului de acum 50 de ani, plecînd de la realitățile ce dădeau orașului personalitatea lui distinctă, ținînd seama de coordonatele lui istorice și culturale, cît şi de aşezarea geografică : la întretăierea Orientului cu Occidentul. Distinsul artist fotograf surprindea forța unei metropole ce îndurase ani grei de urgie, avertizîndu-l pe cititorul german că Bucureştiul „trăieşte o metamorfoză cum n-a mai trăit-o nicicînd alt oraş". Împinsă de o voință de progres și de transformare care își poate căuta rivalul în lume, metamorfoza aceasta se produce aproape în salturi. Etapele acestea sînt deci una din cauzele apariției contrastelor în aspectul Bucureştiului. Căci nu totul poate ține pas cu ritmul vertiginos al unui atare progres. Iată cum o bună parte din ceea ce apărea înainte vreme de la sine înțeles în peisajul Bucureştiului, a rămas, datorită acestei evoluții rapide, o raritate. Astfel, casele boierești, pierdute printre blocuri de zece și douăsprezece etaje, ca un rest din vremea cînd Bucureştiul

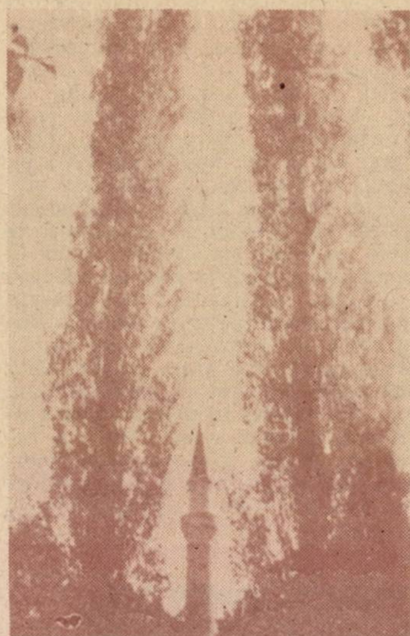

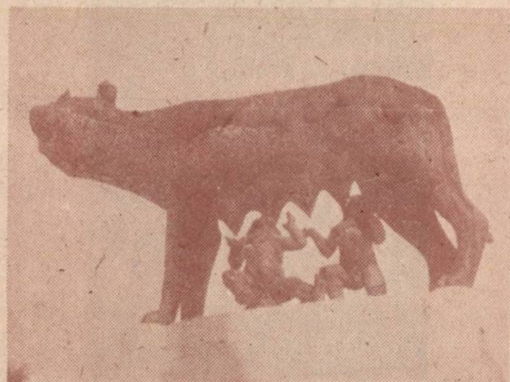

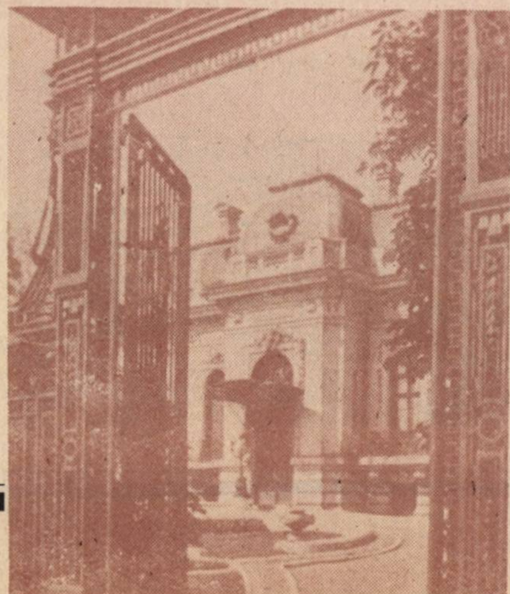

era încă un oraș al grădinilor ; astfel negustorii ambulanți care-și poartă pe străzi cu pași legănați și cu țipete ascuțite cobilițele lor încărcate, vînzătorii care sunt tot mai mult înlocuiți cu camionetele de transport și chiar de prăvălii ; tot astfel birjarii în catifea, adepții de odinioară ai sectei rusești a scopiților, cu birjele lor silite să facă la un moment dat loc elegantelor taxiuri ; și, să nu uităm, tot astfel țigăncile pitorești din ce în ce mai mult alungate din oraș.

Încîntați și azi de modul în care Willy Pragher a surprins cu un ochi versat „spiritul locului" din urbea lui Bucur, încercăm nu numai nostalgia că Bucureștiul era **original și romantic** în viziunea acestui artist fotograf de excepție, dar la sfîrșit de mileniu dorim cu toții ca acest oraș să devină o adevărată metropolă, un oraș cu străzi largi, fără gropi, fără praf, fără bișniță. Municipalitatea și locuitorii ei trebuie să vegheze ca Bucureștiul să redevină orașul sublim care să atragă din nou atenția lumii întregi.

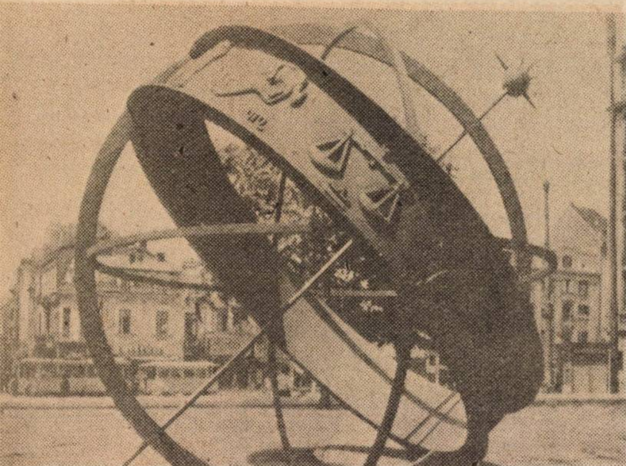
Nicolae Mareș

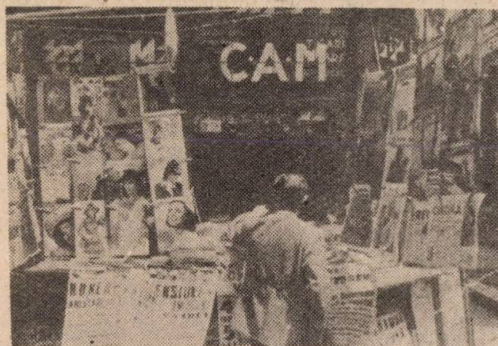

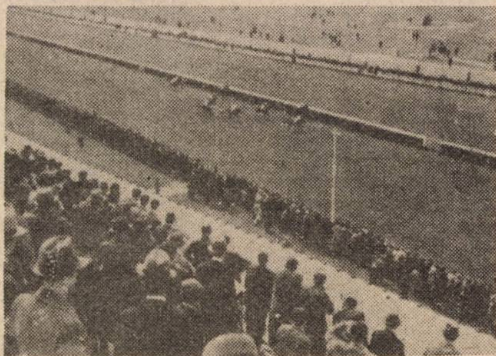

CAM

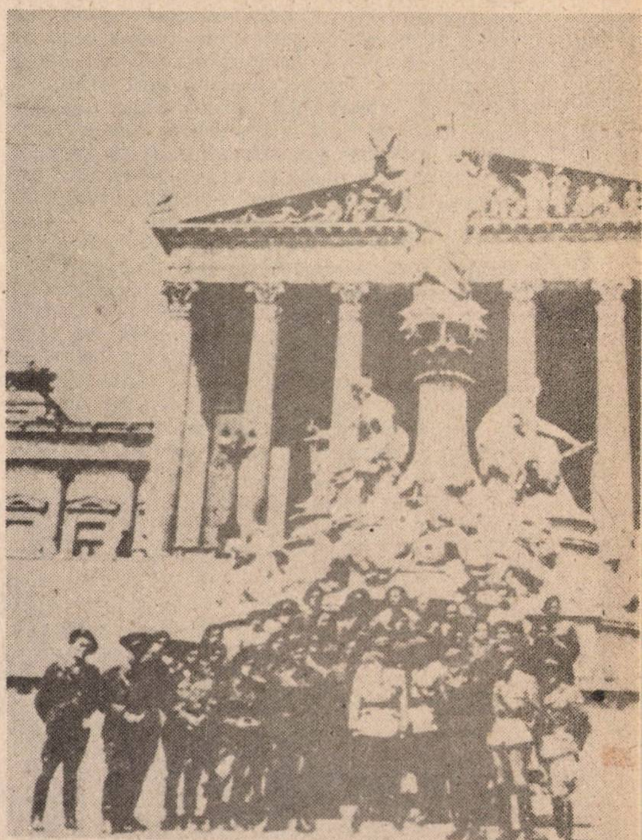

REVERSUL MEDALIEI

upă încheierea ostilităților cînd intențiile rușilor cu privire la România au început să se limpezească, membrii personalului Legației române de la Berlin nu au mai revenit în țară. Abandonați la discreția hazardului, cei 3 500 de militari români surprinși de turnura evenimentelor în Germania au traversat un veritabil calvar. Erau oameni tineri și foarte tineri, fără discernămînt în politica alunecoasă a vremurilor, fără vreo perspectivă asupra viitorului probabil al țării lor, și mulți s-au grăbit să se înroleze în Armata Națională de Eliberare, organizată de leaderul legionar Horia Sima pe teritoriul german. Alternativa ar fi fost internarea în lagăre sau regimul muncii forțate și au preferat un compromis temporar, din rațiuni exclusiv practice. Dintre cei ce au supraviețuit bombardamentelor aliate și luptelor în care au fost angajați, o parte au renunțat la repatriere, mai ales ofițerii, știind că vor fi supuși represaliilor. Însă mulți dintre ei, gradele inferioare, fii de țărani îndeobște, au trecut peste orice temeri și au pornit-o spre casă, cu inima îndoită, dar și cu speranța că patria lor va fi generoasă și le va ierta erezia. Într-adevăr, cei judecați de curțile marțiale în 1946 și 1947, cînd nu au fost achitați, s-au ales cu pedepse minore. Însă, după abolirea monarhiei în România, au fost tîrîți din nou în procese și un număr important dintre ei a pierit în închisorile regimului comunist.

De acum înainte, nu ne mai rămîne decît să lămurim și destinul prizonierilor români capturați de armata germană în luptele purtate în Tansilvania de Nord, în Ungaria și Cehoslovacia. Una dintre cele mai complete statistici ale Marelui Stat Major, privind pierderile armatei române în campania din vest, totalizează la rubrica dispăruților 885 ofițeri, 1055 subofițeri și 52.540 ostași. Între 23 și 31 august

Eliberatorii Vienei : Militari români din Regimentul 2 Care de luptă fotografiați în capitala Austriei

1944, din cauza condițiilor neobișnuite ale întoarcerii armelor împotriva Germaniei, fără precedent în istoria războaielor din acest secol, s-au înregistrat 21 967 militari dispăruți. Desigur, cifra poate fi contestată, cel puțin dintr-un anume punct de vedere: poate nu toți au dispărut în vest. De la 1 septembrie la 31 octombrie 1944, exceptîndu-i pe morți și răniți, nu au mai răspuns la apel 19 194 ofițeri, subofițeri și soldați. Parțial, și această cifră stă sub semnul aceluiași dubiu. În sfîrșit, de la 1 noiembrie 1944 la 15 mai 1945, armata română a înscris la rubrica dispăruților 13 319 militari.

În mod curent, un ostaș dispărut, despre care nu se poate dovedi că ar fi mort sau rănit, este considerat prizonier. Însă nu toți soldații care au dispărut fără urmă au căzut în captivitate. Unii s-au mistuit în exploziile obuzelor de artilerie sau bombelor de avion și nu a mai rămas mare lucru din ei. Peste alții s-au prăbușit maluri grele și mari de pămînt. Oasele altora albesc prin păduri încă necercetate. Cîțiva, slabi de înger, nu au mai suportat priveliștea cotidiană a sîngelui și au dat bir cu fugiții, schimbîndu-și identitatea și rosturile. Cîte un ostaș, în țară străină, a reîntîlnit trupul cald și promițător al cîte unei femei și nu s-a mai dezlipit de el. Trenarzii, la rîndul lor, adaugă și ei un procent la o cifră care putea fi mai mică. Și așa mai departe, slăbiciunile omenești ieșind mai ușor la iveală sub amenințarea morții.

Totuși, din cifrele amintite, procentul covîrșitor l-au format prizonierii și recuperarea lor, după încheierea ostilităților, nu reprezintă o misiune dintre cele mai simple. În toamna lui '44, Germania încă mai menținea sub autoritatea ei părți importante din teritoriile altor state, cu industrii, în care lucrau sute de mii de prizonieri de diverse nații. Pe măsură ce aceste teritorii se micșorau, mulți militari români aflați în prizonierat german au căzut dintr-o captivitate în alta. Administrațiile militare aliate au fost nu numai o dată depășite de haosul în care se străduiau să insinueze o ordine. La urma urmelor, în momentul dat, problema prizonierilor străini nici nu reprezenta pentru ele o prioritate. Și, cu toate acestea, prizonierii români din vest trebuiau într-un fel sau altul salvați. Înainte de a fi prea tîrziu. Vînătoarea declanșată împotriva naziștilor, practicată fără discernămînt, transforma orice om fără acte într-un suspect. Propagandele de toate culorile complicau și mai mult lucrurile. Ceea ce era și mai grav, foamea secera fără milă în rîndurile celor pe care nu-i mai ocrotea nimeni și nimic.

rimele demersuri ale autorităților românești întru recuperarea prizonierilor de război din vest s-au întreprins imediat după restaurarea păcii, chiar în mai 1945. Însă aliații nu au răspuns cu o deosebită solicitudine. În iunie și iulie 1945, generalul Socrat Mardare, fost subșef al Marelui Stat Major, s-a angajat într-o călătorie de informare în Germania și Austria, spre a aprecia la fața locului posibilitățile repatrierii militarilor români eliberați din captivitate germană. În sfîrșit, la 2 august 1945, cu o întîrziere care încă se mai putea considera explicabilă, Misiunea militară britanică din București, instalată atunci pe strada Nicolae Iorga nr. 27—29, a comunicat autorităților militare românești că au fost depistați aproximativ o mie de prizonieri români în Italia și vreo 20 000 în Germania. La rîndul lor, reprezentanții forțelor militare americane din București au înștiințat Marele Stat Major că în lagărul nr. 39 Linz-Donau din Austria au fost grupați 1 507 prizonieri și deportați originari din România.

Trupe române pe teritoriul Ungariei trec podul de la Tiszalčk întins de pontonierii români

Curînd. a revenit în țară generalul Socrat Mardare. înaintînd superiorilor săi un raport amănunțit cu privire la rezultatele misiunii încredințate. Documentul este datat 8 august 1945. Informațiile și concluziile lui au fost integral preluate de generalul Costin Ionașcu. șeful Marelui Stat Major. într-o dare de seamă din 25 august. adresată Ministerului Apărării Naționale și guvernului țării. În primă instanță. Socrat Mardare a descins la comandamentul Grupului central sovietic de fronturi. situat la Baden. la 27 km sud de Viena. unde s-a întreținut cu generalul maior Fomin. comunicîndu-i că românii erau în măsură să-și preia prizonierii din vest la Piestany. Bratislava și Budapesta. „Propunerea — menționa darea de seamă amintită mai sus — a fost refuzată de autoritățile sovietice. care au comunicat verbal generalului Mardare că această chestiune privește comandamentul sovietic. care va aranja totul fără concursul autorităților românești." Halal aliați...

La Viena. generalul român l-a avut drept interlocutor pe colonelul Philips. care l-a încredințat că administrațiile militare americană și britanică făceau tot ce era posibil pentru repatrierea urgentă a românilor eliberați din prizonierat german. Totuși. asigurările de la Baden și Viena nu prea erau în acord cu realitățile de pe teren. Numai în gara Bratislava. Socrat Mardare întîlnise un grup masiv de 611 prizonieri și refugiați români. eliberați dintr-un lagăr de lîngă Jena. care nu mîncaseră nimic de peste zece zile. Alți ostași izolați. întîlniți întîmplător de emisarul român. de asemenea. se aflau într-o stare vecină cu disperarea. Raportul lui Socrat Mardare recomanda intervenția urgentă a organismelor guvernamentale. Iar darea de seamă a lui Costin Ionașcu. și ea. preconiza instituirea unui organism oficial pentru repatrierea militarilor și civililor români pierduți într-o Europă total dezorganizată.

În absența acestui organism. din inițiativă particulară. se constituiseră în Europa centrală diverse filiere de repatriere. mai mult sau mai puțin eficiente. De pildă. căpitanul în rezervă Corneliu Macri. ajutat de o dactilografă de la fostul consulat român din Viena. înființase un soi de birou de tranzit pentru prizonieri. în Capitala Austriei. pe Grabenstrasse nr. 17. Un alt căpitan în rezervă. Drumer. organizase un birou asemănător la Stuttgart. La Praga. pe Masna Ulicza nr. 8. se agita întrepridul dr. Ludovic Abraham. originar din Cluj. Însă serviciile de informații ale armatei române își aveau părerile lor cu privire la țelurile reale ale unora dintre aceste așa-zise „comitete naționale de repatriere". Păreri justificat reticente.

Infanteriști români în luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei, 1945

Dintre captivii români din vest. mulți militari curajoși nu au acceptat impasul impus de împrejurări și au pornit-o spre casă pe cont propriu. înfruntînd orice risc. Cei mai mulți dintre ei și-au regăsit vatra de baștină și. curînd. prin exploatarea informativă a relatărilor lor. serviciile militare specializate au început să realizeze dimensiunea tragediei traversate de compatrioții noștri departe de țară. Mai cu seamă la Praga. la Viena și la Budapesta. foști prizonieri români. refugiați și deportați civili sau trenarzi. rătăceau fără rost și speranță. prin forța necesității aflîndu-se în situația ingrată de a-și cerși hrana. Martori oculari relatau întîmplări previzibile : caracterele lipsite de fermitate se angajau chiar și în acte reprobabile. Profitînd de lipsa unor autorități legale. reprezentate de legații.

consulate sau atașați militari, obiectivă în momentul dat, cînd relațiile din Europa pustiită de război abia începeau să se reorganizeze, unii din întreprinzătorii amintiți se constituiau cu de la sine putere în „comisii de repatriere", de cel mai multe ori în scopuri pur lucrative. „La Praga — observa un raport al serviciului secret al armatei, întemeindu-se pe o relatare provenită din sursă sigură, adică pe informațiile unui agent propriu —, această comisie, formată în majoritate din deportați originari din Ardealul de Nord, a comercializat ideea de repatriere, obținînd formele de plecare numai pentru acela care pot plăti sume importante." Cei lipsiți de mijloace, de regulă foștii prizonieri de război, continuau să rămînă pe drumuri, într-o stare deplorabilă, pur și simplu. O situație care nu se putea prelungi la infinit.

Cînd vreun fir al acestor stranii afaceri conducea în țară, organismele militare nu au întîrziat să pretindă lămuriri. La 3 septembrie 1945, Ministerul de Interne a comunicat Marelui Stat Major că amintitul dr. Ludovic Abraham, împreună cu un anume A. Dan, ar fi fost emisari ai Uniunii Evreilor Democrați din România, trimiși la Praga pentru organizarea repatrierii tuturor deportaților din teritoriul cedat Ungariei în urma dictatului de la Viena. Faptul că în veroasa manipulație li se alăturaseră și foști internați în lagărele de concentrare germane, întru spolierea foștilor camarazi de captivitate, i-a invitat pe mulți ofițeri români, cu o profundă experiență a războiului și a suferințelor omenești, la meditații încă neîncercate : natura umană, se pare, ascunde încă taine impenetrabile. Însă nu era timpul reflecției, ci al acțiunii. Din întreaga Europă, parveneau la București informații dintre cele mai alarmante despre situația Românilor înstrăinați. În cifrele vehiculate de rapoarte și telegrame, fatal, prizonierii militari propriu-ziși apăreau într-una amestecați cu deportații civili. Mai devreme sau mai tîrziu, autoritățile militare trebuiau să-și asume repatrierea ambelor categorii de captivi. Ceea ce s-a și întîmplat.

Într-adevăr, la 9 septembrie 1945, a ajuns la București un raport al colonelului Dumitru Nicolescu din biroul român de transporturi militare din Budapesta. La Linz, în opt lagăre improvizate, ofițerul despistase 3 000 de prizonieri români și soarta lor încă nu era dintre cele mai grave : numai 25 sau 30 erau bolnavi. Însă în zona Linz, ca și jur-împrejur de Salzburg, s-ar mai fi aflat încă 20 000 sau 25 000 civili deportați din Ardealul de Nord, livrați de Ungaria fostului Reich. „Comandamentul american — specifica Dumitru Nicolescu, care se angajase în tratative neoficiale, de tatonare — aprobă readucerea prizonierilor români în țară, dîndu-le hrană numai pînă la frontiera Austriei... Comandamentul sovietic nu poate, însă, să aprobe această mișcare decît după ce va primi răspuns de la Moscova, unde a intervenit în acest scop." În așteptarea clarificării lucrurilor, colonelul român propunea Marelui Stat Major să trimită două trenuri la Budapesta. Informațiile lui s-au verificat și pe alte canale : curînd, maiorul Paul M. Claude din Misiunea militară americană de la București a comunicat că în zona S.U.A. din Austria se aflau 3 200 prizonieri români. Apoi, în a doua jumătate a lunii septembrie, Legația română din Franța a anunțat că americanii vor organiza un transport pe calea ferată cu prizonierii români regrupați în jurul orașului Metz. Alți cetățeni români rătăciți în Franța erau internați într-un lagăr de la Mailly. În total, pe teritoriul francez, se aflau în jur de 3 500 prizonieri militari și deportați civili. În sfîrșit, la Saint Valentino, în Austria, sovieticii concentrează și ei un număr important de captivi români, care așteptau cu nerăbdare să fie repatriați.

Tanchiști români înaintînd spre o nouă poziție de luptă pe frontul din Austria, 1945

Ostaşi români participanţi la luptele de stradă purtate pentru eliberarea Budapestei, 1944

ntîi s-a decis să plece în Germania şi Austria o comisie militară română deplin împuternicită, sub comanda generalului Al. Pelimon. Cînd comisia s-a constituit, din motive fără relaţii cu naraţiunea noastră, Al. Pelimon a fost înlocuit la conducerea ei cu generalul Gheorghe Baloşin. La 4 octombrie 1945, acesta a plecat cu avionul spre Europa centrală, împreună cu colonelul Dan Ionescu din Comisia română pentru aplicarea armistiţiului, cu secretarul de legaţie Dan Pleşia şi consulul Gheorghe Panaitescu. Pe general îl mai însoţeau avocatul Alfred Găbunea şi maiorul Ion Bălteanu din fostul Serviciu Special de Informaţii şi, ca interpreţi, maiorul Radu Iliescu şi căpitanul Serghie Bogusov din Marele Stat Major. Primul popas al Comisiei române de repatriere s-a săvîrşit la Saint Valentino, în Austria.

A doua zi, la 5 octombrie 1945, generalul Baloşin s-a întîlnit cu generalul maior Fomin din comandamentul sovietic, cu colonelul Stephenson din Misiunea militară americană şi cu domnişoara Lubbock din Misiunea militară britanică, asigurîndu-i că era competent să repatrieze toate categoriile de români aflaţi în momentul acela în străinătate : prizonieri de război, cetăţeni dislocaţi cu forţa, deportaţi, tineri şi muncitori surprinşi la studii şi munci în Germania, emigranţi politici, funcţionari ai corpului diplomatic şi chiar voluntari din nefericita Armată Naţională de Eliberare organizată de Horia Sima cu sprijin german. Pe parcursul discuţiilor, Fomin i-a comunicat lui Baloşin că în zona sovietică din Austria nu se mai aflau prizonieri sau alţi cetăţeni români, întrucît au fost eliberaţi între timp. Într-adevăr, în ciuda informaţiilor anterioare, la Saint Valentino nu se mai găsea vreun picior de român. Atunci unde erau, pentru că în ţară nu ajunseseră ? Fireşte, Fomin a răspuns evaziv. Dar experienţele româneşti din acest domeniu erau dintre cele mai triste. Un singur exemplu se dovedeşte revelator. În decembrie 1944, peste 400 de ostaşi români din diviziile 1 şi 9 cavalerie, căzuţi în prizonierat german în luptele de pe Tisa, au evadat din captivitate şi au trecut înapoi linia frontului, printr-un sector controlat de sovietici. Fără nici o excepţie, au fost expediaţi în gulagul răsăritean.

În schimb, colonelul Stephenson l-a informat pe generalul român că în zona americană ar fi concentraţi 3 300 prizonieri de război şi alţi 13 000 români repatriabili. La rîndul ei, domnişoara Lubbock a spus că britanicii deţin numai 929 prizonieri de război de naţionalitate română. La început americanii s-au angajat să-i transporte pe foştii captivi pînă la Budapesta. Apoi, în urma opoziţiei sovietice, s-a stabilit ca trierea acestora să se facă pînă la Linz, armata americană urmînd să le asigure transportul numai pînă la Wiener Neustadt. De acolo, sovieticii i-ar fi însoţit pînă la frontiera română. În condiţiile cînd o subcomisie de repatriere ar fi funcţionat şi la Semmering, în

zona britanică, s-ar fi putut transporta spre țară 1 500 de oameni la fiecare două zile. Așa menționa și proiectul de convenție întocmit în acele împrejurări, destinat să fie semnat la 8 octombrie 1945. Și nici atunci convenția nu ar fi intrat automat în vigoare. Mai trebuia aprobată de mareșalul Konev, și, apoi, de generalul Verșinin din comandamentul mareșalului Jukov, instalat atunci la Berlin. Oricum, proiectul în discuție reprezenta un pas înainte.

La 11 octombrie 1945, generalul Baloșin a descins la Linz. Aici îl așteptau alte încurcături. O mulțime de sași și șvabi dintre cei ce părăsiseră în anii războiului România, spre a se înrola în Waffen SS, l-au asalt implorîndu-l să le faciliteze repatrierea. Însă, în ceea ce îi privea, generalul român nu avea nici un mandat și s-a văzut nevoit să le respingă cererile. A comunicat totuși în țară situația și doleanțele lor, prin intermediul unei stații de radio a armatei americane. De la Misiunea militară americană din București, mesajul lui Gheorghe Baloșin a parvenit imediat Marelui Stat Major. Ar fi fost o iluzie să se creadă că asemenea comunicații, în momentul dat, puteau fi strict confidențiale. La 24 octombrie 1945, generalul de divizie Costin Ionașcu a primit de la comandamentul mareșalului Konev următoarea telegramă: „Germanii și sașii și șvabii care au părăsit Transilvania și restul țării, odată cu trupele germane și maghiare, sînt considerați că au servit cauza hitleristă și au luptat contra noastră. În consecință, ei nu vor fi repatriați sub nici un motiv". Delegații secției a VI-a din Marele Stat Major și personalul trenurilor românești trimise spre frontieră au primit dispoziții să nu le îngăduie îmbarcarea. De asemenea, centrelor de primire de la Oradea și Timișoara, ca și grănicerilor, li s-a ordonat să le refuze intrarea în țară. În aceeași zi, la orele 22.00, Costin Ionașcu a retransmis telegrama primită pe adresa Comisiei de repatriere a generalului Gheorghe Baloșin.

În ciuda dificultăților de orice natură, în ciuda complicațiilor care nu făceau decît să întîrzie repatrierea prizonierilor autentici, recuperarea românilor risipiți peste hotarele țării se declanșase. A doua zi, mai exact spus peste numai trei ceasuri, la 25 octombrie 1945, orele 1.10, pleca din Budapesta spre România a treia navetă feroviară cu 853 repatriați, din care 55 reprezentau personalul fostei Legații române din Capitala ungară și 125 prizonieri de război. Restul erau deportați și refugiați. Ulterior, a pornit spre Oradea un nou transport de 1 500 militari și civili. În total, pînă la 25 decembrie 1945, Comisia română repatriase 5 620 prizonieri de război și 8 117 civili din zonele de ocupație sovietică, americană, britanică și franceză din Austria. În Germania, la München, în sectorul Armatei a 3-a americane, așteptau să fie repatriați 990 militari și 101 foști deportați. Iar la Heidelberg, în sectorul Armatei a 7-a americane, 451 prizonieri și 29 civili. În zona franceză, ar mai fi fost de recuperat vreo 800 Români, din toate categoriile. Britanicii nu au îngăduit accesul generalului Gheorghe Baloșin în zona lor militară de ocupație din fostul Reich.

În ajunul Anului Nou 1946, comisia a revenit în țară, pentru o scurtă vacanță. Misiunea ei era departe de a fi încheiată. Într-adevăr, a fost lichidată abia în august și prin diligentele ei alte mii de ostași și civili și-au regăsit familiile, rosturile. Era totuși o parte infimă din fondul uman irosit. Evenimentele în curs de desfășurare în țară și-au avut rostul lor în ceea ce privea descurajarea celor ce ar fi dorit să se repatrieze. S-a încheiat astfel o pagină cernită a istoriei. O pagină a istoriei care este mult mai mult decît un concept abstract și pe care omul simplu o simte pe pielea lui întocmai cum simte rănile sau arsurile. Așa cum a simțit-o și locotenentul de vînători de munte Emil Laurențiu.

În incertitudinea generală a acelui sfîrșit de an 1945, cum am mai spus, din situația ingrată în care îi adusese războiul, cei hotărîți se salvau din proprie inițiativă, pornind spre casă pe jos sau cu orice mijloc de transport întîlnit în cale. Întocmai cum a procedat și locotenentul Emil Laurențiu din Batalionul 22 vînători, căzut în captivitate germană și eliberat prin grația britanicilor. La 27 decembrie 1945, în a treia zi de Crăciun, a izbutit să ajungă în Capitala ungară. O patrulă l-a îndrumat spre căminul ofiterilor români din Budapesta, dar acesta era pur și simplu invadat de foști deportați din Ardealul de Nord, nu demult eliberați din lagărele germane. Cînd locotenentul român a vrut să-și aranjeze un așternut peste noapte, foștii deportați l-au luat la bătaie și l-au scos din căminul ofiterilor în pumni și în lovituri de picioare. Îndurerat, Emil Laurențiu, a pornit prin noaptea geroasă spre gara de est și abia cînd l-a întîlnit pe colonelul Dumitru Nicolescu l-au trecut lacrimile. Acesta a încercat în fel și chip să-l calmeze, însă nu a reușit. Emil Laurențiu se prăbușise într-un plîns nervos, sugrumat, aproape isteric.

— Ești un eliberator al Europei, locotenente... i-a mai spus colonelul, cu un sarcasm amestecat cu o ciudată blîndețe. Nu mai plînge... Lacrimile sînt pentru cei învinși...

Mihai Pelin

27 iulie — 29 septembrie 1987,
București

DOSARE CARE SE REDESCHID

IN ANTURAJUL LUI HITLER

În patru decenii și jumătate, care au trecut de la victoria forțelor coaliției antihitleriste împotriva Germaniei fasciste, literatura de specialitate apărută în lume despre cel de al doilea război mondial, despre chipul celui de al treilea Reich, ca să folosim titlul unei monografii reușite tipărită pe această temă, aparținînd lui Joachim C. Fest, este uriașă. Într-o lume atît de controversată precum cea de după război, literatura aceasta a fost scrisă de pe cele mai diverse poziții. Nu putem pune la îndoială dorința multor istorici, publiciști, martori sau participanți nemijlociți la aceste evenimente, de-a prezenta obiectiv fragmente sau momente principale din ceea ce s-a petrecut în Germania între cele două războaie mondiale, respectiv în timpul ultimei conflagrații. A existat însă și o avalanșă de lucrări, scrise din dorința de-a reabilita chipul odios al hitlerismului, chiar de-a înfrumuseța acele vremuri de mult apuse, prezentînd deformat sau eronat desfășurarea evenimentelor, locul și rolul unor personalități în istorie sau în contextul istoric general.

Pînă ce timpul va elucida multe necunoscute despre această perioadă „proaspătă" încă la scara Istoriei, omenirea manifestă o dorință puternică de-a cunoaște evenimentele, situația reală care a făcut posibilă o asemenea prăbușire pe scară planetară. În acest context trebuie văzută avalanșa de lucrări apărute pe această temă și poate mai puțin interesul pecuniar al unor case editoriale sau al unor prestigioase publicații de a-și menține ridicate tirajele.

Sociologii cărții afirmă că impactul peliculei filmate, dorința unor scenariști și regizori de-a „explica" unele evenimente, disputele ideologice apărute și creșterea gradului de civilizație, a dus la sporirea literaturii memorialistice sau a literaturii document, la care participanții sau martorii oculari se pronunță după zeci de ani, mai mult sau mai puțin avizat, alteori cu doze de subiectivism ce deformează supărător realitățile. Așa au apărut numeroase lucrări ce îngreunează cunoașterea fenomenelor, ajungînd pînă la deformații caricaturale, care au trezit puternice proteste din partea unor istorici sau publiciști onești: cazul memoriilor Linei Heydrich — Viața cu un criminal de război.

Lucrarea În anturajul lui Hitler, aparținînd eminentului scriitor și publicist polonez, Marian Podkowinski, este una din cele mai reușite încercări de a elucida nu numai mecanismul ci și modul cum a funcționat mașinăria hitleristă. Ea

constituie, totodată, o pertinentă punere la punct a numeroase încercări de reabilitare sau de prezentare în roz a statului hitlerist ori a palatinilor din anturajul lui Hitler.

De peste patru decenii, Marian Podkowinski cercetează asiduu evenimentele legate de fenomenul hitlerist, cu o îndîrjire pe care numai fiul unei națiuni care a pierdut în timpul celui de al doilea război mondial peste șase milioane de cetățeni, un polonez din patru murind răpus de zvastica fascistă în cei peste cinci ani de confruntare a omenirii cu hoardele brune. Publicistul polonez a luptat din fragedă tinerețe cu arma în mînă împotriva celor care au invadat Polonia, la 1 septembrie 1939, ca spre sfîrșitul războiului să fie întîlnit corespondent militar pe diferite fronturi. În procesul istoric de la Nürnberg face parte din delegația de ziariști polonezi, venită să țină la curent opinia publică din țara sa, care aștepta cu înfrigurare pronunțarea sentinței de către înaltul tribunal. Va publica, de-a lungul anilor, numeroase și pertinente articole și cărți despre cele văzute și auzite în timpul desfășurării „epilogului" hitlerist.

Ulterior, în activitatea de corespondent al Agenției poloneze de presă PAP la Bonn, Moscova și Washington, Marian Podkowinski face o pasiune din a urmări sub toate aspectele istoria și mecanismele puterii hitleriste. Patriot înflăcărat, autorul monografiei În anturajul lui Hitler, realizează în capitolele acestei cărți o trecere în revistă a multor aspecte legate de perioada de început a hitlerismului, analizînd profund modul în care s-a născut și putut evolua această doctrină.

ispunînd de o informație amplă despre oricare din momentele tratate, Podkowinski polemizează vehement cu cei care deformează voit sau ne voit istoria. Autorul urmărește cu o pasiune îndîrjită toate demersurile care pun într-o lumină nouă fenomenele greșit tratate în unele lucrări de referință, încearcă să elucideze unele aspecte legate de psihologia puterii, rolul jucat atît de mass-media cît și de confrații săi, la evoluția sau involuția unor manifestări politice. Un istoric ar fi prezentat, poate, arid stenograma mai recent cunoscută a celor două întrevederi avute de Breiting, redactorul șef de la „Leipziger Neuerten Nachrichten", din mai și iunie 1930, cu Hitler. Din textul acestor stenograme, larg citate, din căutările febrile efectuate prin bibliotecile lumii, urmărind atent fiecare zvîcnire din trecutul hitlerist, Podkowinski prezintă nu numai ineditul întîlnirilor ascunse ale lui Hitler cu reprezentanții cercurilor financiare sau conservatoare, ci toată tabla de șah, cu gîndirea și apucăturile fiecărui jucător, care acționa strict după planurile dictatorului, pentru a nu fi scos brutal din joc.

Analiza raporturilor politice de forță din cel de al treilea Reich o face Podkowinski cu simțul de răspundere al celor care au suferit din plin de pe urma ciumei brune. Autorul lucrării În anturajul lui Hitler aruncă, totodată, așa cum aminteam, și o privire retrospectivă asupra rolului jucat de figurile principale de pe tabla de șah, nu numai din tabăra adversă, dar mai ales asupra celor care îl înconjurau pe Hitler. Căci ce-au însemnat de fapt în anturajul führer-ului, Himmler, Goebbels, Göring, Heydrich, Canaris, Borman, Rommel și toți ceilalți corifei ai hitlerismului, înhămați la carul înfăptuirii unei doctrine fasciste ? Figuri de aceeași teapă, cu trecuturi dubioase sau șterse, orbiți de putere, ajunși să ucidă, precum Himmler, „din rafinament politic" sau dintr-o ură inexplicabilă față de alte națiuni precum Heydrich. Elocvent în această direcție este cazul aceluiași Himmler, care va deveni nu numai un instrument docil al lui Hitler, ci „un pericol în sine" prin forța armatei brune de care dispunea. „Unitatea" de gîndire dintre führer și subalterni o vedem în preluarea de către Hitler a concepției politice și ideologice a lui Himmler, ca „Reichul să se întindă din Pirinei pînă la Urali."

Concluzia lui Podkowinski despre acest artaman este cît se poate de pertinentă : teoria lansată de Himmler privind rasa pură a fost un instrument pentru realizarea unui program concret de dobîndire de către Germania a unui spațiu cît mai mare fără de oameni în Est. În timp ce Hitler era ocupat cu înfrîngerea unor țări și cucerirea unor teritorii străine, Himmler pregătea terenul pentru colonizarea germană, pentru a încununa „opera" führerului său. Pentru a-și îndeplini rolul de colonizator pe care și-l asumase, germanizarea de tip himmlerian însemna omucidere, masele umane fiind în concepția lui Hitler „o cocă biologică".

Lucrarea de față nu este o compilație de texte cunoscute, ci o analiză documentată a fenomenului și articulațiilor doctrinei hitleriste, în special în perioada de formare a acestuia. Vedem creșterea și descreșterea hitlerismului. După lectura cărții putem afirma că știm ceva mai bine multe dedesubturi privind finanțarea lui Hitler înainte de-a ajunge la putere, cum s-a format sau dacă s-a format vreodată intelectual „führerul" german. Ne confruntăm cu cele mai diverse păreri despre palatinii hitleriști, putîndu-ne face o imagine despre fiecare în parte și din activitatea desfășurată. Cunoaștem culisele luptei pentru putere, luptă dată de cele mai multe ori pe viață și pe moarte.

Nicolae Mareș

RĂPIREA LUI MUSSOLINI

● SKORZENNY — „EROUL“ DE LA GRAN SASSO ● ACŢIUNEA „EICHE“ (STEJARUL) ŞI GENERALUL STUDENT ● ADEVĂRUL PRIVIND ARESTAREA LUI MUSSOLINI ● PLANUL „SCHWARTZ“ ● RĂPIREA ●

MARIAN PODKOWINSKI

S-a împămîntenit, mai ales în istoriografia vest-germană şi în primul rînd în izvoarele care au la bază documentarea hitleristă şi relatările brute, „din prima mînă“, că Mussolini a fost „eliberat“ de pe vîrful Gran Sasso din Abruzzi, unde era asediat, la 12 septembrie 1943, de către SS-mani conduşi de bătăuşul şi înfumuratul Otto Skorzenny. În orice caz aşa a fost comunicată vestea nemţilor şi lumii întregi, de către Joseph Goebbels într-o cuvîntare radiodifuzată cît şi în alocuţiunea lui Himmler din 4 octombrie 1943, rostită la conferinţa comandanţilor supremi SS de la Poznan. Himmler a calificat atunci acţiunea lui Skorzenny drept „raliul cavaleresc al SS-manilor noştri“ (ein Kusarenstück unserer SS-Männer). La vremea respectivă, nimeni n-a pus la îndoială (cine ar fi avut curaj să facă acest lucru în cadrul Reichului, iar străinătatea nu avea nici un fel de acces) şi astfel acest fapt a intrat în istoria războiului ca adevărat. În ochii unora Skorzenny şi aşa trece drept „eroul de la Gran Sasso“.

Aceasta a fost încă o minciună fabricată în bucătăria lui Goebbles şi preparată de Himmler. După sursele demne de încredere în documentele găsite privind acţiunea „Eiche“ (Stejarul), pentru reuşita căreia răspundea generalul Student, comandantul „diavolilor verzi“ (paraşutiştii) corpului XI de aviaţie din Italia, şi cărora Hitler personal le-a cerut să caute locul de detenţiune al ex-dictatorului italian (închis de armata regală), şi eliberarea lui Mussolini din arest. Skorzenny şi cei cîţiva oameni ai lui din Waffen—SS au jucat cel mult rolul de figuranţi, şi numai în scopul ca Hitler să se poată lăuda mai tîrziu cu o faptă fabricată de fapt de „oamenii lui“. Adevărul a fost cu totul altul. Iată-l*).

Cînd poliţia italiană l-a restat pe Mussolini, în curtea palatului regal de la Roma, şi aceasta din ordinul regelui Victor Emanuel, după ce i-a acordat dictatorului demisia la 25 iulie 1943, el a fost escortat într-o maşină de salvare care a plecat într-o direcţie necunoscută. Azi ştim că el a fost dus în cazărmile puşcaşilor de munte din Toastavere. De-acolo, spre seară, a

*) Dr. Josef Schröeder : „Italiens Kriegsanstritt 1943“ (Italienii termină războiul — 1943). Musterschmitt-Verlag, Gocting ;- idem „Der Handstreich auf Gran Sasso“ (Lovitura din Gran Sasso), în „Publik“, 45—46/71.

Ducele agitînd sabia Islamului pe care i-au oferit-o şefii arabi, visează la refacerea... Imperiului roman !

volini, au fugit din Roma şi s-au pus sub ocrotirea lui Hitler, implorîndu-i să-i ajute şi să se răzbune pe „trădător".

Fără îndoială că Hitler turba, şi a hotărît să-l scoată pe amicul lui de sub opresiune. La început Hitler a vrut să înfăptuiască un atac frontal asupra Romei şi sub criptonimul „Schwarz" (Negrul) să arunce în aer simultan Oraşul etern şi Vaticanul. Planul prevedea arestarea simultană a regelui şi a miniştrilor din noul guvern, pedepsirea generalilor italieni necredincioşi, eliberarea lui Mussolini şi retrocedarea puterii cu ajutorul baionetelor hitleriste. Hitler a încredinţat realizarea acestui plan generalului Student, la 26 iulie, imediat după înlăturarea lui Mussolini. Student trebuia să-şi mute sediul de la Nîmes la Roma, şi de aici să înceapă acţiunea „Schwartz". Noile împrejurări apărute, cît şi faptul că armatele aliate se amplasaseră puternic în Sicilia, a mai potolit elanul lui Hitler şi al generalilor lui, care au trebuit să ţină seama de realităţi şi de atmosfera din Italia.

În acest mod, planul „Schwartz" (ocuparea Romei şi a Vaticanului) s-a transformat într-o acţiune mult mai modestă — „Eiche". Generalul Student primeşte numai sarcina de a-l elibera pe Mussolini şi a-l aduce la Hitler. Găsirea locului de detenţiune al fostului dictator italian n-a fost uşoară. Italienii ştiau de planurile lui Student şi s-au distrat cu nemţii, precum pisica cu şoarecele. Aveau nevoie de timp pentru a şterge orice urmă. Dar nici spionajul german n-a dormit. Carabinierii pe de-o parte şi ofiţerii SD pe de altă parte nu precupeţeau eforturile pentru a rezolva cît mai bine sarcinile încredinţate.

Carabinierii au reuşit ca neobservaţi să-l scoată pe Mussolini din Roma şi la 28 iulie să-l transporte din portul Gaeta pe insula Ponza, unde a fost internat pînă la 6 august 1943. Dar nemţii nu ştiau nimic de asta. Din ordinul lui Hitler feldmareşalul Albert Kesselring (în funcţia de comandant al grupului de armate „C" din Italia), generalul Anton von Rintelen (ca ofiţer de legătură al Wehrmachtului în cadrul Marelui Stat Major al armatei italiene), precum şi ambasadorul Berlinului la Roma, August von Mackensen, aveau drept sarcină să facă tot ce le stă în putinţă ca să găsească locul de detenţiune al lui Mussolini. Wehrmachtul n-a fost în stare să afle nimic de la colegii din Italia. Ambasadorul Mackensen nu a aflat nimic din discuţiile avute cu primul ministru Badoglio iar de la audienţa în care a fost primit la rege, a plecat cu mîna goală. Diplomatul hitlerist a aflat numai că internarea lui Mussolini era spre binele lui, căci altfel s-ar fi ajuns la o revoltă în oraş. Mai mult — a afirmat Badoglio — Mussolini nu numai că a fost de acord cu internarea, dar a şi mulţumit într-o scrisoare adresată primului ministru, pentru arestarea persoanei lui...

Deoarece demersurile oficiale nu ajutaseră la nimic, la Berlin s-a hotărît ca să fie întinsă o cursă. Kesselring a exprimat dorinţa de-a înmîna personal cadoul oferit de Hitler cu prilejul zilei de naştere a lui Mussolini, care cădea în ziua de 29 iulie, dată cînd împlinea 60 de ani. Erau operele complete ale lui Nietzsche foarte frumos legate. Badoglio a mulţumit pentru cadou şi a promis că îl va înmîna personal ex-dictatorului internat. Hitler turba în „Bîrlogul lu-

Mussolini voia să se identifice cu marii conducători militari ai istoriei. Cu Napoleon şi mai ales cu ziditorii Imperiului roman după care îşi modelează gesturile şi atitudinile

fost transportat în clădirea şcolii de cadeţi de poliţie de la Via Legnano, unde a stat pînă la 27 iulie 1943. Aceasta a fost posibil, deoarece Marele Consiliu Fascist şi-a retras încrederea în Duce şi l-a determinat pe rege să înfăptuiască o „revoluţie de palat". Mareşalul Badoglio a ocupat funcţia de prim ministru şi a început acţiunea în direcţia ieşirii din război a Italiei. Nimeni nu s-a aşteptat însă ca acest Mussolini, care părea atît de puternic, se va înmuia atît de repede şi că nu va opune nici o rezistenţă. Certaţi între ei de multă vreme, fasciştii au văzut ultima salvare în rege, revenind astfel la monarhia parlamentară. Pînă şi ginerele lui Mussolini, contele Ciano, a renunţat să mai dea ascultare socrului, lucru ce-l va plăti cu viaţa mai tîrziu. Numai cei mai înfocaţi dintre vechii lideri fascişti, precum Roberto Farinacci sau Pa-

pului" de la Ketrzyn, dar nu putea face nimic pe cale legală. Trebuia să manifeste curtoazia de rigoare cu-atît mai mult cu cît deveniseră tot mai zgomotoase zvonurile privind capitularea Italiei. Wehrmachtul nu era deloc pregătit pentru o „reducere a frontului" prea rapidă şi adîncă.

De-aceea, cînd în primele zile ale lui august, Hitler a hotărît să-i încredinţeze pînă la urmă lui Student declanşarea acţiunii „Eiche", a început goana dramatică după Mussolini. Cunoscînd situaţia de la Roma, Student a hotărît singur să conducă acţiunea şi să păstreze totul în secret. A lucrat de-aşa manieră încît n-a suflat un cuvînt nici şefului lui de stat major, colonelului Trettner (viitor inspector general al Bundeswehrului), şi nici lui Skorzenny, căruia în fruntea unui grup de 40—50 de SS-mani, Himmler personal îi încredinţase o misiune poliţienească în cadrul primului plan „Schwartz". Skorzenny trebuia să se ocupe de lichidarea unor ofiţeri şi politicieni incomozi din preajma regelui. Student a hotărît ca pe cont propriu, independent de spionajul SS de la Roma (condus de sturmbannführer SS Kappler) să facă o recunoaştere a terenului şi a posibilelor ascunzişuri ale lui Mussolini.

„Marele strateg" Mussolini

În momentul în care spionii lui Student au comunicat că Mussolini se află în insula Ponza, italienii l-au transportat imediat pe arestat în fortăreaţa la Maddalena, pe litoralul din nordul Sardiniei. Aici Mussolini era absolut separat de lume. Cînd şi despre asta au ajuns veşti la cartierul general al lui Student, italienii au schimbat iarăşi domiciliul celui arestat. La 28 august Mussolini a fost transportat cu o avionetă din fortăreaţa la Maddalena în portul lacului Bracciano, nu departe de Roma. De aici l-au dus cu o salvare la noul domiciliu din Gran Sasso în Abruzzi.

A fost o acţiune de anvergură căci fiecare pas era urmărit de spionii lui Student şi Kappler. Şi-a fost totuşi adormită vigilenţa nemţilor. Dar nu definitiv.

Noul loc al lui Mussolini a fost descoperit de germani absolut întîmplător. Un neamţ a remarcat o circulaţie neobişnuită pe drumul care ducea spre Gran Sasso cît şi maşina salvării. Bănuielile nemţilor au sporit cînd Student primeşte din partea autorităţilor italiene, la începutul lui septembrie, un răspuns negativ privind

Hitler şi Mussolini în 1939 Ducele ascultă detalii ale planului invadării Poloniei

Mussolini printre căpeteniile naziste

folosirea de către soldații germani a hotelului sportiv „Campo Imperatore" din Gran Sasso. La hotel se putea ajunge numai cu telefericul. Refuzul a fost motivat prin faptul că hotelul se află pe moment închis. Pentru Student nu mai încăpea nici o îndoială că aici se afla Mussolini. Student a hotărît să nu mai tărăgăneze. Nici nu l-a mai încunoștiințat pe Hitler vrînd să i-l aducă pe Mussolini pe tavă.

A cerut să se facă mai întîi niște fotografii din avion ale vîrfului Gran Sasso. Le-a efectuat căpitanul Langguth, ofițer de stat major în conducerea corpului XI de aviație. A așteptat cu întreprinderea altor măsuri, cînd pe 8 septembrie mareșalul Badoglio a declarat capitularea Italiei. Pe 11 septembrie generalul Student va da ordinul de răpire a lui Mussolini. În timp ce Wehrmachtul era ocupat cu realizarea acțiunii „Achse" (Axa), respectiv de ocupare a teritoriului italian de la nord spre sud, Student realiza planul lui de cucerire a vîrfului Gran Sasso și de scoatere a lui Mussolini din hotelul „Campo Imperatore". Problema nu era simplă și implica conlucrarea aviației, armatei terestre și a vînătorilor de munte. Planul se prezenta după cum urmează :

Avioanele care transportau soldații batalionului 7 de parașutiști (2 divizii de parașutiști) trebuiau să aterizeze pe o poiană îngustă în fața hotelului, iar în același timp o unitate de vînători de munte trebuia să ocupe stația telefericului din vale. Un batalion în marș i-a dezarmat rapid pe italieni și a ocupat poziția. De pe aeroportul Practica di Mare au decolat avioanele care trăgeau planoarele de tip DFS—230 cu parașutiști. Skorzenny trebuia să joace rolul de consilier din partea SS. Singura lui contribuție, dar necesară — cum s-a dovedit mai tîrziu — consta în a-l veghea în această acțiune pe generalul carabinierilor, Soleti. Cînd garda care îl păzea pe Mussolini, la vederea nemților, a încercat să-l împuște pe deținut, Soleti i-a împiedicat. Chiar observarea uniformei lui i-a influențat pe carabinieri, liniștindu-i. Cînd însă Soleti a declarat că se sinucide, dacă îl obligă să participe la această acțiune, Skorzenny i-a luat arma și acum Soleti a trebuit să joace rolul rușinos indicat pentru acțiunea „Eiche".

Pe 12 septembrie la orele 14 a început aterizarea planoarelor pe Gran Sasso. Într-unul din planoare se afla Skorzenny și Soleti. Numai unul din cele 9 planoare a fost deteriorat, iar o persoană a fost rănită. Nici n-a fost vorba de morți — după cum se dramatiza în emisiunile de radio — descriindu-se aterizarea pe vîrf de cuțit a lui Skorzenny. Garda a fost complet șocată și n-a opus rezistență văzîndu-l pe Soleti. Nici pînă azi nu s-a spus exact cine l-a percheziționat pe Mussolini. Cu siguranță n-a fost Skorzenny. Se pare că a fost un tînăr aviator al cărui nume nu-i cunoscut, care vorbea foarte bine italiana. El a fost însărcinat de Student să se îngrijească de înaltul deținut. E adevărat că în momentul în care vînătorii de munte au escaladat vîrful Gran Sasso, Mussolini era sub paza soldaților lui Student. Nebărbierit, slăbit și înfricoșat.

Acum a început al doilea act al răpirii : transportul lui Mussolini la Viena. Așa prevedea planul lui Student. Această acțiune a realizat-o excelentul aviator german, căpitanul Gerlach, cu avionul Fieseler-Storch, care a reușit să aterizeze pe lunca de lîngă hotel, aproape pe marginea prăpastiei. În timpul acesta Skorzenny s-a așezat în spatele lui Mussolini, iar colegul lui din Waffen—SS i-a făcut cîteva poze mai expresive. Gerlach a încercat să protesteze, cînd Skorzenny împreună cu Mussolini s-au urcat în avionul care putea lua un singur pasager. Dar lui Skorzenny nu-i plăcea să glumească, spunîndu-i că acesta e ordinul lui Himmler. Restul a fost extrem de greu și periculos, Gerlach fiind foarte aproape de-a se izbi de-o stîncă, deoarece avionul nu prea s-a putut urca peste vîrful muntelui. Era supraîncărcat. După 90 de minute de zbor, Fieseler-Storch cu trenul de aterizare turtit s-a așezat pe aeroportul Practica di Mare. Pasagerii erau așteptați aici de avionul He 111 care l-a îmbarcat din nou la bord pe Mussolini, însoțit iarăși de Skorzenny, zburînd pînă la Viena. După o ședere scurtă, Mussolini a plecat la München, unde s-a întîlnit cu familia. În ziua de 24 septembrie 1943 un Junkers 52 uriaș l-a transportat la cartierul general al lui Hitler din Ketrzyn. Odiseea lui Mussolini — în orice caz primul ei act — s-a încheiat cu bine.

Goebbels și Himmler au prezentat operația „Eiche" drept o „acțiune eroică" a lui Otto Skorzenny și a camarazilor lui din Waffen—SS. Era o minciună sfruntată. SS nu a avut nimic de-a face aici, decît — așa cum am scris — de a-l teroriza pe generalul Soleti. În toată perioada postbelică aventurierul Skorzenny a trăit din cupoanele pe care le tăia din această minciună. Goebbels și Himmler i-au pregăitt calea pentru cariera de după război din Spania și Argentina. Așa că și falsurile istorice îmbracă o haină a lor...

ROMMEL
simbol al ambiției și carierismului

●TRIMIȘII LUI HITLER, GENERALII BURGDORF ȘI MAISEL, ÎI CER LUI ROMMEL SĂ SE SINUCIDĂ ● SPEIDEL ȘI ROMMEL ● DAVID IRVING DEZLEAGĂ MULTE ENIGME ● CARIERA TÎNĂRULUI ROMMEL ● CORESPONDENȚA LUI ROMMEL ● „DOMNULUI GENERAL ROMMEL, CU AMINTIRI PRIETENEȘTI : HITLER" ● „DE-AM AVEA ASEMENEA GENERALI CA ROMMEL : GOEBBELS"

Cu generalii Wehrmachtului hitlerist, istoria a fost mult mai blîndă decît cu comandanții Waffen-SS sau cu alte formații militare ale celui de al treilea Reich care l-au slujit pe Adolf Hitler. In R.F.G. mai ales n-au lipsit istorici care au creat numeroase legende pentru „a salva" — dacă se poate spune astfel — onoarea armatei germane. Adevărul a fost altul — dacă ne referim, fie la feldmareșalul Erwin Rommel sau generalul Hans Speidel.

Se știe în ce împrejurări, la 14 octombrie, a murit feldmareșalul celui de al treilea Reich, Erwin Rommel, „vulpea deșerturilor", apărătorul ghinionist al litoralului francez în timpul debarcării pe continentul european din iunie 1944. Din ordinul lui Hitler, doi generali, Burgdorf și Maisel, au apărut în casa lui Rommel, la Herrlingen, și l-au pus în fața situației : sau se sinucide și își salvează onoarea și familia sau i se va inainta proces de trădare pentru participare la puciul organizat de generali împotriva lui Hitler (20 iulie 1944). Rommel a ales prima variantă. I s-a dat otrava într-un autoturism și i s-a asigurat și înmormîntarea festivă la Berlin. Lumea a aflat de toate acestea după război.

S-au scris pe tema aceasta multe, dar un lucru rămas neclar : de unde Hitler și Ernst Kaltenbrunner, șeful RSHA, au știut de „trădarea" lui Rommel ? Toate sursele sînt de comun acord că Rommel nu a avut nimic de-aface cu atentatorii din grupul Stauffenberg, iar prietenii lui apropiați afirmă și azi că n-a fost de acord cu atentatul împotriva lui Hitler, cu toate că la sfîrșitul războiului critica măsurile lui pe plan militar. În anul 1944, a fost partizanul încheierii războiului în Vest, pentru a se aștepta cu arma la picior eventualul conflict între U.R.S.S. și puterile aliate. De asemenea, există martori care afirmă că Rommel n-a vrut să ia legătura cu participanții la atentat și n-a acceptat ca în prezența lui să se vorbească despre lichidarea lui Hitler. Care a fost atunci motivul că „führerul" a hotărît să-l lichideze pe mareșal ? Trebuie să fi avut în mînă ceva dovezi privind vina lui.

Problema morții feldmareșalului a putut fi elucidată numai după terminarea acțiunilor militare pe frontul din Vest. La început a trebuit

Lupte în Deșertul Libiei

să tacă pînă și familia, printre care fiul lui, Manfred, prezent la discuții cu trimișii lui Hitler. Acesta avea atunci 16 ani, dar la 27 aprilie 1945 a jurat (ca la 9 iulie 1945 să confirme declarația și soția lui Rommel), următoarele :

„Tatăl meu, feldmareșalul Erwin Rommel, n-a murit de moarte naturală, la 24 octombrie 1944, ci a fost lichidat mișelește din ordinul cancelarului Reichului, Adolf Hitler. În timpul ultimei convorbiri, tata mi-a spus că este bănuit de participare la atentatul din 20 iulie 1944. Fostul lui șef de stat major, generalul Speidel, care a fost arestat cu cîteva ore mai devreme, ar fi declarat că tatăl meu a fost principalul autor al atentatului și numai din pricina rănilor pe care le avea n-a luat parte direct la acțiune".

eclarația aceasta a fost publicată la 1 octombrie 1945, în ziarul „Südkurier", care apărea în Elveția, și-a rămas fără nici un ecou. Imediat după război opinia publică era preocupată de alte probleme și nu de culisele morții lui Rommel. Dar Hans Speidel va ajuta ca problema să nu fie definitiv dată uitării...

Au trecut peste 30 de ani și tema morții ascunse a lui Rommel a reapărut în paginile ziarelor. Între timp, Speidel a fost numit general al Bundeswehrului și unul din comandanții N.A.T.O. în Europa, iar Manfred Rommel a ajuns primarul Stuttgartului din partea C.D.U. Și cine știe dacă această întîmplare n-ar fi fost dată uitării, dacă Speidel, care în 1964, ieșind la pensie nu s-ar fi apucat să scrie despre cel de-al doilea război mondial. Se pare însă că „complexul Rommel" nu-i dădea pace, căci în amintirile publicate la sfîrșitul anului 1977 : Aus unseren Zeiten (Din vremurile noastre — Editura Propyläen — Verlag, Berlinul de Vest), a revenit asupra acestei probleme consacrînd un capitol întreg colaborării avute cu Rommel. Scriind despre evenimentul din 14 octombrie 1944, cînd emisarii lui Hitler i-au comunicat lui Rommel pedeapsa cu moartea, nu amintește însă că în timpul anchetei la care a fost supus de Gestapo, a declarat că i-a transmis lui Rommel în iulie 1944 știrea primită din partea unui participant privind intenția de-a se organiza atentatul. Cel în cauză a fost locotenent-colonelul Caesar von Hofacker, fiul unui general din primul război mondial, prieten al lui Rommel. Gestapoul a considerat că atîta vreme cît Rommel, care primise această știre, n-a reacționat așa cum trebuia — deci să-l fi avertizat pe „führerul" lui — înseamnă că moral a fost de partea atentatorilor. Cînd Gestapoul i-a cocomunicat lui Hitler informarea privind conținutul declarațiilor lui Speidel — aceasta a însemnat condamnarea lui la moarte. Deoarece feldmareșalul era o personalitate populară în Germania, i s-a permis să se sinucidă, cerîndu-i-se să folosească otrava sub controlul generalilor amintiți.

De problema vinei lui Speidel în legătură cu moartea lui Rommel s-a ocupat istoricul controversat englez, David Irving, în lucrarea : The Trail of the Fox (Urmele vulpii, Editura Weidenfeld and Nicolson, Londra, 1977). El este de

Rommel, așa cum l-au văzut englezii la începutul anului 1942 : Un general învins

părere că Speidel l-a turnat pe Rommel în fața gestapoului pentru a-și salva propria-i piele. În ultimă instanță, Speidel a fost pedepsit prin îndepărtarea din Wehrmacht, luarea gradului de general, și aruncat în închisoare. Nu și-a pierdut însă viața. Dar după război a putut să-și facă o carieră și mai strălucită, sub oblăduirea lui Adenauer.

De cartea lui Irving și de problema vinei lui Speidel s-au ocupat două publicații, care pînă în prezent greu par fi bănuite de lipsă de simpatie față de generalul hitlerist din N.A.T.O. : săptămînalul „Der Spiegel" și ziarul „The New

Germanii își fac intrarea în Tobruk

Erwin Rommel sosește la Tripoli unde e întîmpinat de generalul italian Garibaldi

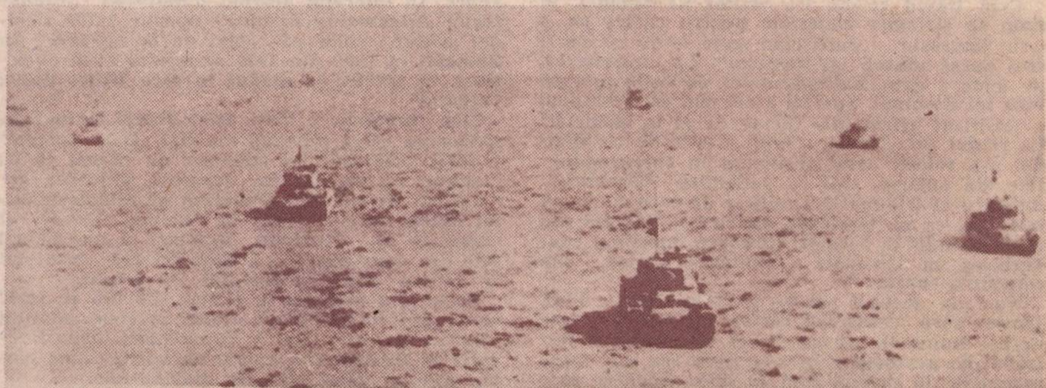
York Times" și curios lucru : ambele îl condamnă pe Speidel că l-a dat pe mîna lui Hitler. Iată argumentele din „Der Spiegel" : Versiunea lui Speidel privind moartea lui Rommel este în mod evident retușată în propriul avantaj, iar în ceea ce privește „amănuntele", generalul Speidel suferă în mod evident de amnezie, lucru surprinzător pentru un om ce se dă drept maestru în abordarea celor mai mărunte amănunte pe teme istorice, dovadă lucrarea lui de doctorat Invazia (pentru care a fost aspru criticat de generalul de Gaulle, care pînă la urmă l-a determinat pe Adenauer să-l forțeze pe Speidel să se retragă de la cartierul general N.A.T.O. din Paris). De ce oare, în descrierea morții lui Rommel șeful lui de stat major și colaboratorul apropiat renunța la amănunte ? Ridicînd în slăvi în memoriile sale meritele lui Rommel, lăsa să se înțeleagă că are față de el conștiința necurată și mustrări care îl mai frămîntau încă. „Der Spiegel" afirmă de-a dreptul că respectivul capitol din cartea lui Speidel consacrat lui Rommel are toate nuanțele unei ascunse expiații. Speidel afirmă că Rommel nu numai că a știut de atentatul ce se pregătea împotriva lui Hitler, dar că a participat activ la el, ceea ce nu-i adevărat. Documentele confirmă că Rommel niciodată n-a rupt-o cu Hitler (cînd a aflat de atentatul nereușit a strigat revoltat : „O nebunie ! De necrezut ! Să fii împotriva führerului !")

David Irving — autorul biografiei „vulpii deșertului" — după investigarea tuturor arhivelor și realizarea unor interviuri cu persoanele apropiate de Rommel, e de părere că feldmareșalul atribuia tot răul din cel de al treilea Reich nu lui Hitler, ci consilierilor și oamenilor lui. Încă în primăvara anului 1944 Rommel nu ascundea că vede o șansă de victorie a Reichului sub conducerea lui Hitler. În mod hotărît s-a opus poziției generalului von Falkenhausen, care era împotriva lui Hitler și care a participat la puci.

Speidel a fost arestat de gestapou la 7 septembrie 1944. Procesul împotriva celor care au organizat puciul sau au știut de organizarea lui era în plină desfășurare. Plutoanele de execuție și călăii de la Plötzensee din Berlin lucrau de zor. Kaltenbrunner și oamenii lui nu precupețeau cu identificarea sursei revoltei. În timpul anchetei, gestapoul îl pune pe Speidel în fața declarației lui Hofacker, condamnat la moarte și spînzurat, care îl acuză afirmînd că vizitîndu-l, la 9 iulie 1944 ca șef de stat major al armatei „B", la cartierul general din La Roche-Guyon, l-a încunoștiințat de atentatul ce se pregătea. Gestapoul voia să știe dacă i-a transmis această știre lui Rommel. În memoriile lui, Speidel a afirmat că ar fi declarat atunci că Hofacker n-a suflat nici un cuvînt despre planurile de atentat, deci nu putea să-i comunice nimic lui Rommel.

Dar actele de la proces arată cu totul altceva. Adus în fața tribunalului militar, Speidel a recunoscut (însemnările făcute de unul din mem-

Dispersate, tancurile britanice se avîntă în deșert în căutarea inamicului

„Acum ori niciodată !" Rommel pe frontul Africii de Nord în august 1942

brii tribunalului, generalul Heinrich Kirchheim), că știrea primită din partea lui Hofacker i-a comunicat-o comandantului său, Erwin Rommel. În schimb, nu-i vina lui — s-a apărat — că Rommel n-a avertizat mai departe pe Hitler. „Der Spiegel" conchide : „Speidel s-a salvat cu toate că a rămas la închisoare, dar soarta lui Rommel a fost pecetluită. La 12 octombrie, Hitler i-a ordonat feldmareșalului Keitel să lichideze problema cu Rommel prin arestare și proces sau prin sinucidere. Rommel a ales varianta din urmă și familia lui Rommel a trebuit — consideră „Spiegel" — să ajungă la concluzia că omul care l-a trădat pe Rommel a fost subalternul lui, șeful marelui stat major, Speidel.

Cînd David Irving l-a vizitat pe Speidel, în timp ce strîngea materiale pentru cartea sa, a avut impresia — după cum scrie — că „și azi îl mai apasă umbra lui Rommel". La întrebarea, de unde a avut Kaltenbrunner dovezile privind vina lui Rommel, Speidel a afirmat că gestapoul a falsificat afirmațiile făcute de el la anchetă". La rîndul lui, Irving a vrut să știe de ce Speidel n-a folosit acest argument în corespondențele din august 1945 cu generalul Kirchheim, membru al tribunalului militar de care spuneam mai sus, ca să elucideze problema. Speidel n-a găsit răspuns la această întrebare, încheind convorbirea cu afirmația : „Domnule Irving, am conștiința curată...".

Nu-i de aceeași părere și „The New York Times" care, recenzînd cartea lui David Irving despre Rommel, afirmă direct că „acesta a fost trădat de persoanele în care avea cea mai mare încredere, în primul rînd în Hans Speidel, care a apucat sfîrșitul războiului, devenind înalt ofițer al Bundeswehrului și în N.A.T.O."

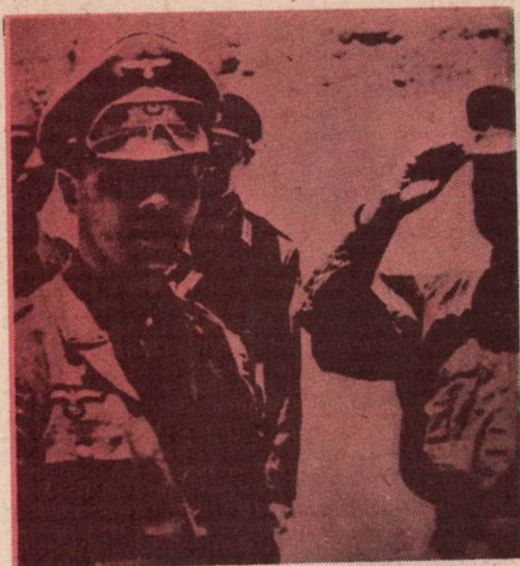

Cum au reacționat la actualele afirmații ale presei martorii de prim-rang ai chestiunii în cauză? Manfred Rommel cu ezitări: „Pînă în ultima clipă, tatăl meu a fost convins că Speidel a avut o comportare loială față de el. Chiar și în ultimele 20 de minute de viață îl chinuia grija ce se întîmplă cu Speidel (care se afla atunci în mîinile gestapoului)". La obiecțiunile din „Der Spiegel". Speidel revine iarăși la chestiunea „falsificării declarațiilor lui de către oamenii lui Kaltenbruner". În răspunsul dat ziarului „The New York Times" se încurcă în hățișurile atacurilor îndreptate azi împotriva lui. Lasă să se înțeleagă că Rommel a făcut parte din cei ce au organizat atentatul, cu toate că n-a spus nimic. Iar personal ar fi știut de asta din declarațiile altora. În interviul acordat publicației „Frankfurter Allgemeine Zeitung" (martie 1978), Speidel afirmă chiar că „știa de la nevasta lui Rommel că încă din 1943 mareșalul avea obiecțiuni cu privire la modul în care Hitler ducea războiul".

Cum răspunde la toate astea David Irving? La scrisoarea către redacția revistei „Der Spiegel" (9/1978) biograful lui Rommel nu numai că își menține afirmațiile dar prezintă scrisorile generalilor Kirchheim, Guderian și feldmareșalului Milch, care îl acuză pe Speidel. Citează și scrisorile lui Manfred Rommel și ale mamei sale din care rezultă că Rommel era conștient în ultima clipă că Speidel l-a trădat.

Astfel s-a încheiat în R.F.G. disputa în jurul unuia din numeroasele cazuri privind palatinii celui de al treilea Reich. Din această dispută rezultă că Speidel și-a salvat cu ani în urmă pielea într-un mod plin de ambiguitate.

Pe noi ne interesează în continuare însă, și poate în primul rînd, nu persoana și „afacerea"

Rommel primind raportul căpitanului Bach, apărătorul Halfay-ei, după a doua ofensivă aliată în Cirenaica

generalului Hans Speidel care şi-a găsit în R.F.G. şi apărătorii lui, ci personalitatea şi caracterul lui Erwin Rommel, în jurul căruia s-a creat o legendă în R.F.G., al cărui nume il poartă cazărmile Bundeswehrului, unele străzi, ba chiar şi nave de război, şi ale cărui portrete cu însemne de mareşal atîrnă în unele şcoli, iar în oraşul natal e considerat un adevărat erou.

Cine a fost aşadar şi cu ce şi-a cucerit odinioară încrederea unui om atît de neîncrezător ca Adolf Hitler ? Cine a fost, deci, faldmareşal Erwin Rommel ?

Revenim iarăşi la investigaţiile lui David Irving, care fără să ascundă simpatia faţă de Rommel, ca mulţi alţi biografi ai „vulpoiului din deşert", a păstrat totuşi faţă de persoana eroului său un obiectivism destul de mare, ca istoric şi cercetător al ultimului război. Irving este în multe probleme un istoric controversat, iar în cazul lui Rommel, ultimul cuvînt l-au avut documentele găsite la Washington despre care vom vorbi.

Pe baza scrisorilor adresate de Rommel soţiei, Irving afirmă că acesta a fost fidel pînă la capăt lui Hitler şi că nu s-a lăsat atras în nici un puci împotriva „führerului". Nimeni nu l-a introdus în planurile respective. Generalii care atentau n-aveau pur şi simplu încredere în el. Chiar se temeau că se va împotrivi atentatului la viaţa lui Hitler. În această direcţie puteau conta numai pe refuz sau pe ceva şi mai rău. Irving — şi nu numai el — afirmă că despre o anumită nesubordonare a lui Rommel se poate vorbi abia după invazia aliaţilor din Vest în Franţa (iunie 1944) şi înfrîngerea din Atlantic, respectiv în faţa ofensivei permanente a Armatei Roşii în Est, care eliberase teritoriul polonez şi se apropia într-un marş rapid spre graniţele Reichului.

Deprimat de cele ce se petreceau, lucru confirmat în memoriile aghiotantului lui Hitler, maiorul (ulterior general) Gerhard Engel, Rommel a adresat la 15 iulie 1944 lui Hitler un raport în care prezenta lipsa de sens a continuării luptelor de apărare în Franţa. Mai mult, sugera „führerului" că ar trebui să tindă spre un armistiţiu cu americanii. După cum au declarat-o martorii oculari, ale căror afirmaţii le citează Irving, Hitler s-a înfuriat auzind de aşa ceva. I-a luat imediat comanda frontului de vest lui Rommel, pe care i-o încredinţase, şi l-a suspendat din activitate. Plecînd acasă în concediu, în Witenberg, Rommel este supus unei rafale de focuri, lansate de aviaţia britanică şi este rănit. Cînd colonelul Claus Stauffenberg a înfăptuit atentatul din Bîrlogul lupului, Rommel era în spital.

Scăpat de la moarte, Hitler i-a dat lui Himmler mînă liberă pentru a se răfui cu cei ce atentaseră la viaţa lui. Dar despre nesubordonarea lui Rommel nu s-a uitat. Cînd generalul Speidel a recunoscut la gestapou că Rommel, comandantul lui, a ştiut de puci, Hitler a hotărît să-l lichideze. Era o problemă însă, cum poate fi înlăturat omul care era atunci un idol al naţiunii, Hitler în persoană contribuind la asta, ridicîndu-l întotdeauna pe Rommel deasupra altor generali.

Atac englez la Bir Hakeim

Deşertul şi ostaşii britanici sub povara soarelui

În asemenea împrejurări a apărut ideea organizării sinuciderii. Nu numai Irving, dar şi alţi istorici afirmă că dovada loialităţii lui Rommel faţă de Hitler a fost faptul că a acceptat o asemenea „rezolvare a problemei". Dată fiind situaţia celui de al treilea Reich, înfrîngerile iminente ale Wehrmachtului cît şi popularitatea de care se bucura, Rommel ar fi putut refuza ordinul de a se sinucide. Înfăptuind aceasta, a mai adus încă un serviciu „binefăcătorului" lui. Şi numai aceasta dovedeşte că a fost fidel lui Hitler pînă în pînzele albe.

Scrisorile lui Rommel adresate soţiei confirmă justeţea argumentelor lui Irving în polemica dintre el şi Speidel şi apărătorii lui din R.F.G.

Soţia lui Rommel şi fiul lui, Manfred, în disputa istorică s-au situat de partea lui Irving. Lucie Rommel a tratat cu revoltă ideea că soţul ei îl putea trăda pe Hitler. Ca dovadă a acestui lucru a pus la dispoziţia istoricului britanic toată corespondenţa cu soţul ei.

Microfilmele acestei corespondenţe se află în Arhivele Naţionale Federale de la Washington. Am ajuns la ele în mai 1979.

Rommel avea obiceiul să scrie de două ori pe zi acasă, din orice loc se afla. Această culegere de scrisori e cea mai bună documentaţie a vieţii şi activităţii lui pe o perioadă de 12 ani de regim hitlerist.

În cartea lui Irving şi în corespondenţa lui Rommel mai puţin m-au interesat culisele atentatului în sine din 20 iulie 1944, ci mai mult începuturile carierei feldmareşalului de mai tîrziu. Slava lui militară din Africa s-a transformat în legenda despre „soldatul cavaler", cu totul altul decît căprarii lui Hitler în uniforme de generali. Legenda aceasta a fost creată odinioară de Goebbels care l-a lăudat public pe Rommel, „ca fiind un ofiţer hitlerist ideal", iar după război au încetăţenit-o istorici de teapa britanicului Desmond Young a cărui biografie despre „vulpea deşerturilor" exagera calităţile militare ale lui Rommel, pentru a elogia şi mai mult pe comandanţii britanici din Africa, în stare să alunge un asemenea adversar.

Contemporanii însă infirmă, sprijiniţi fiind de numeroşi subalterni ai lui Rommel ; feldmareşalul era extrem de brutal, atît faţă de soldaţii săi cît şi faţă de duşmani, că executa toate ordinele lui Hitler fără să ţină seama de soarta soldaţilor încredinţaţi. Cîţiva dintre generalii lui au preferat să cadă în Africa în robie britanică decît să se subordoneze ordinelor nebune ale lui Rommel, adresate de la Berlin.

O maşină a comandamentului Africa-Korps în deşert

Automobilul lui Rommel, atins de un proiectil, arde sub ochii comandantului şef al unităţilor SS din Europa, S. Dietrich

Nu încape îndoială că Rommel a datorat totul lui Hitler. Scrisorile către soţia sa arată speranţa pe care o nutrea pentru cariera lui în continuare, raportul lui faţă de naţional-socialişti şi faţă de Hitler. În perioada înfăptuirii planurilor de agresiune asupra Poloniei, Rommel s-a dovedit a fi unul din partizanii acestor planuri în cadrul Wehrmachtului. Acestea au fost începuturile marii lui cariere militare alături de „führer".

După primul război mondial, tînărul Rommel rămîne în Reichswehr, dovedind a fi un ofiţer dîrz, decorat cu cea mai înaltă distincţie, Ordinul Pour le mérite. Dar a început să avanseze abia după ce i-a plăcut lui Hitler de el, respectiv din octombrie 1933, cînd Rommel îndeplinea funcţia de comandant al batalionului III, mutat fiind în oraşul Goslar din Saxonia inferioară. Se bucura de încrederea superiorilor ca un comandant exigent şi aspru. A avansat rapid de la maior la locotenent-colonel, promiţînd că va lua în curînd conducerea batalionului. La 30 septembrie 1934 Rommel s-a întîlnit cu Hitler la Goslar. Noul cancelar a venit în acest oraş la sărbătoarea recoltei vizitînd, totodată, garnizoana din localitate. În albumul de familie, Rommel a păstrat la loc de cinste fotografia din ziua respectivă : comandantul de batalion, de statură mică, cu o cască puţin prea înaltă, îl însoţeşte pe Hitler.

n an mai tîrziu Rommel se afla la Potsdam, leagănul militarismului prusac. Îi scrie soţiei : „Voi deveni noul şef al şcolii militare de la Potsdam. Să nu sufli nimănui nici un cuvînt. Strict-secret". La Potsdam forfotă mare, cam în martie 1935 — în pofida Tratatului de la Versailles — Hitler introduce serviciul militar obligatoriu. Ofiţeri de tipul lui Rommel au şansa să fie avansaţi. Rommel devine şeful pregătirii ofiţerilor de infanterie din Potsdam. Îşi aduce acolo şi familia.

La o seamă de contacte mai apropiate cu Hitler ajunge abia în 1936, iarăşi în septembrie, Rommel este adus în escorta sa, în timpul parteitagului de la Nürnberg va comanda garda „führerului" atît de precis că va fi remarcat ; Hitler personal îi mulţumeşte pentru profesionalism şi disciplină căci în spiritul ordinului primit n-a admis nici pe gauleiteri sau pe alţi şefi nazişti. A doua oară dobîndeşte aprecierea lui Hitler cu prilejul publicării la Potsdam a manualului Infanteria atacă. Hitler a citit această carte şi a lăudat-o în public, ceea ce i-a fost de ajuns să facă carieră. Onorariile au fost atît de mari, că Rommel îi mărturiseşte prietenului lui, Kurt Hesse, că „nu ştie ce să facă cu banii aceştia, de care n-are nevoie".

Acest best-seller militar, prin graţia lui Hitler, i-a deschis lui Rommel drumul spre Berlin. Aici au început preocupările legate de educaţia militară a tineretului şi dă de comandantul Hitler-Jungend, Baldur von Schirach. Deoarece Rommel a criticat modul de educare a tinerilor hitlerişti — considerînd că se neglijează instruirea militară, intră în conflict cu von Schirach, pe care nimeni nu-l iubea, exprimînd acest lucru : „Tineretul de pe-acum trebuie pregătit militar, încît războiul să nu-l surprindă" — scria Rommel în 1938 unuia din generali. Von Schirach accentua, în schimb, pe chestiuni de educaţie în spiritul ideologiei fasciste. Neînţelegerea dintre ei a mers atît de departe că generalul Alfred Jodl, viitorul şef operaţional al OKW, scria în însemnările sale : „Schirach încearcă să lichideze colaborarea strînsă dintre Wehrmacht şi Hitler-Jungend".

NSDAP era de partea lui von Schirach dar asta nu i-a dăunat carierei lui Rommel. Dimpotrivă, „Führerul" a rezolvat în felul lui disputa dintre cei doi favoriţi ai săi : Rommel va fi numit comandantul gărzii de apărare. Cînd a hotărît să viziteze meleagurile din Sudeţi, după acordul de la München, din 30 septembrie 1938, Rommel răspundea de securitatea personală a lui Hitler.

Îl intîlnim, aşadar, foarte aproape de „führer". În arhivele federale de la Washington am găsit fotografii înfăţişînd călătoria în Sudeţi, pe una din ele îl putem vedea pe locotenent-colonelul Rommel, stînd în salonaşul lui Hitler, alături de Himmler într-o postură veselă. Cu cîteva luni în urmă nu putea visa la o asemenea situaţie. Rommel nu ascunde că în acest timp Hitler a devenit idolul lui. Veneraţia pentru omul care fără să tragă un foc a dobîndit Austria şi Sudeţii „dovedind caracter", a mers atît de departe că pînă şi în scrisorile personale şi cărţile poştale Rommel le încheia cu strigătul „Heil Hitler !" la vremea respectivă, rar se găseau printre ofiţerii Wehrmachtului militari atît de înfocaţi.

Începînd cu 10 noiembrie 1938, colonelul Erwin Rommel este comandantul Şcolii militare din Wiener Neustadt din Austria, alipită nu de mult Reichului. Ambiţia lui era să transforme această şcoală în prima şcoală militară a celui de al treilea Reich, care să corespundă cel mai mult pretenţiilor militare şi politice ale lui Hitler. A rămas în acelaşi timp în strînsă legătură cu Cancelaria Reichului din Berlin.

La 1 decembrie 1938 a fost admis la o adunare secretă la care a conferenţiat Hitler. S-a vorbit de rolul militarilor în cel de-al treilea Reich. După această alocuţiune, pentru prima dată Rommel se pronunţă ideologic de partea naţional-socialismului.

La jumătatea lui martie 1939, în timpul ocupării oraşului Praga, respectiv la 23 martie cînd s-a alipit Klajpeda — din ordinul lui Hitler, Rommel devine din nou comandantul gărzii lui personale. De data aceasta funcţia lui Rommel suna : „Comandantul militar al cartierului general al führerului" (titlul acesta şi l-a menţinut şi în timpul agresiunii asupra Poloniei).

În epistola adresată soţiei din perioada respectivă Rommel scrie : „L-am asistat pe führer la Praga în timpul vizitării Hradčanului. La îndemnul meu a ieşit în balcon (...) n-a uitat sfatul meu (...) Aşa că totul a mers bine, iar vecinii mai mari aveau mine timpite".

S-a apropiat criza din raporturile Germaniei cu Polonia. Pentru Rommel, cuprins de veneraţie pentru conducătorul lui, atacul imediat asupra Gdanskului era doar o chestiune de timp. Oraşul liber Gdansk, unde a cunoscut-o pe viitoarea lui soţie şi unde s-a căsătorit „trebuia să aparţină celui de al treilea Reich". Aşa şi nota in scrisorile adresate prietenilor. La 22 august a venit la Berlin, pentru a prelua din nou funcţia încredinţată în cartierul general al lui Hitler. „Presupunerile mele s-au dovedit juste — a scris într-o carte poştală adresată soţiei, care se afla în continuare la vila din Wiener Neustadt. Voi comanda cartierul lui Hitler". N-a adăugat că de data aceasta era vorba de acţiuni militare împotriva Poloniei.

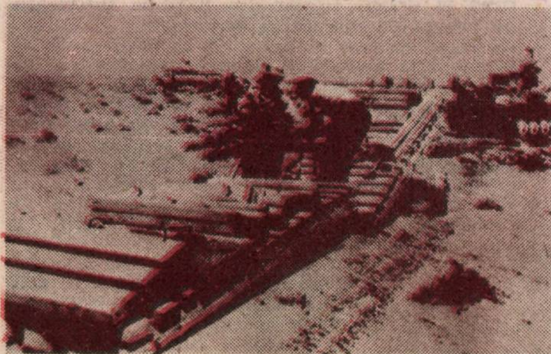
La trei zile după aceea, Rommel îi scrie soţiei: „Am părăsit Cancelaria Reichului ca proaspăt general". La 25 august 1939 se prezenta personal lui Hitler ca comandant al cartierului lui general (Führershauptquartier). Cu trei sferturi de oră mai devreme Hitler tocmai se întorsese de la conferinţa cu ministrul Joachim von Ribbentrop. Cu acest prilej s-a convocat cartierul general, stabilind ca în zorii zilei de 26 august armatele germane vor intra pe teritoriul Poloniei. Aşadar, războiul !

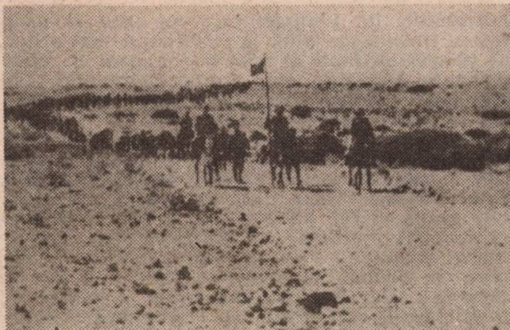
Ostaşi britanici capturind un tanc german şi echipajul său după bătălia de la El Alamein

Din ordinul lui Hitler, la 25 august, ora 16.45 generalul Rommel a dat ordin unităţii sale, care asigura securitatea „führerului", să se deplaseze în localitatea Polczyn Zdroj, situată la 100 km de graniţa de atunci a Poloniei. Aici avea loc o concentrare parţială a unităţilor mai mari ale Wehrmachtului. Batalionul de securitate al cartierului general al lui Hitler se compunea din 16 ofiţeri, 93 de subofiţeri şi 27 de soldaţi. Era dotat cu artilerie, tunuri antitanc de 37 mm şi 20 de mm şi alt armament modern.

Pentru a ilustra starea psihică a lui Rommel interesante sînt scrisorile trimise soţiei şi fiului în vîrstă de 11 ani. Se caracterizează prin optimismul lor robust şi credinţa în justeţea măsurilor lui Hitler. Se aşteaptă la un război fulger ; crede că Hitler doreşte doar binele Germaniei, iar Anglia şi Franţa nu se vor angaja în război cu Polonia. În caz contrar „nemţii îi rezolvă rapid". Unii biografi cred că Rommel era atunci fascinat nu numai de personalitatea lui Hitler dar şi de numirea neaşteptată în funcţia de general, mai ales că Hitler, ca dovadă a sprijinului acordat, a aprobat avansul respectiv cu acţiune retroactivă incepînd din iunie 1939. În epistola adresată soţiei, nu fără de satisfacţii,

În faţa Tobruk-ului, pionierii germani amenajează un drum de planşeuri pentru trecerea tancurilor

Rommel scrie că colegul său din campania dusă în Italia în 1916, Schörner (ulterior feldmareşal) a avansat împreună cu el în gradul de locotenent-colonel. „Sînt deseori cu führerul, uneori şi la convorbirile intime. O asemenea încredere constituie pentru mine o bucurie mai mare decît avansarea la gradul de general" — adaugă pe marginea mărturisirilor trimise din Berlin.

În seara aceleiaşi zile, cînd a ajuns la Polczyn Zdroj, află că telefonase cu o oră mai înainte Cancelaria Reichului : atacul asupra Poloniei a fost brusc amînat. Astăzi cunoaştem că speculaţiile de atunci ale lui Hitler s-au dovedit a fi absolut false. În după amiaza lui 25 august, Marea Britanie a ratificat fără observaţii tratatul cu Polonia, iar Italia lui Mussolini evita să declare împreună cu Reichul război Poloniei. Rommel aştepta cu neliniște ultima hotărîre a lui Hitler : la 27 august s-a înapoiat la Berlin să vadă cum stau lucrurile.

„În afară de privilegiul de-a sta la masă cu führerul — nimic deosebit nu s-a întîmplat (...) Armata aşteaptă nerăbdătoare să primească ordinul iar noi, soldaţii, trebuie să dovedim răbdare. Führerul va lua cu siguranţă o decizie justă". Patru zile mai tîrziu : „Cred că iarăşi se vor linişti lucrurile, că pînă la urmă vom obţine coridorul disputat ca şi în anii trecuţi Sudeţii..." În aceeaşi zi, seara, adaugă : „Aşteptatul plictiseşte, dar n-avem ce face. Führerul ştie bine ce-i pentru noi just".

În curînd a venit şi ordinul dorit de pregătire pentru luptă. În aceeaşi seară a sunat telefonul din sala de aşteptare a gării, unde Rommel îşi instalase punctul de comandă : „Atacul mîine dimineaţă la 4,50". La 1 septembrie, cînd maşina de război a celui de al treilea Reich a lovit în Polonia, Rommel a ascultat cuvîntarea lui Hitler în Reichstag în care anunţa moartea şi decimarea polonezilor şi-a Poloniei, chemînd la luptă fără milă şi fără nici un scrupul.

Evident excitat, în ziua următoare Rommel i-a scris soţiei : „Şi ce spui de evenimentele din 1 septembrie (cuvîntarea führerului) ? E minunat că avem un asemenea om".

Lucie Rommel i-a răspuns soţului la 4 septembrie : „La început s-a crezut în înţelepciunea Angliei şi Franţei (...) Acum führerul a plecat pe frontul din est. Dumnezeu cel bun să vă aibă în grijă pe el şi pe tine, dragă Erwin". Adaugă că ea şi interlocutorii ei sînt convinşi că Hitler a luat o hotărîre justă. „Multe persoane m-au rugat să-ţi scriu iar pe El să-l rog să nu se supună pericolelor ! Pentru popor ar fi o pierdere irecuperabilă. Frica mă cuprinde numai cînd mă gîndesc la aşa ceva !"

Iar Rommel l-a păzit pe stăpînul său cum a putut. Cînd trenul blindat al lui Hitler s-a oprit, ochii paznicului lui erau îndreptaţi în toate părţile de unde ar fi putut veni pericolul. Soldaţii lui Rommel cu banderolele : „Cartierul general al führerului" au înconjurat gara şi liniile de cale ferată. Tunurile antitanc erau aşezate pe fiecare metru de pe traseul lui Hitler, deoarece Polonia lupta cu vitejie şi se temea de pe atunci de atacurile partizanilor.

Rommel îl și asista pe Hitler, cînd se îndrepta cu o mașină în apropierea frontului. În ziua de 6 septembrie îi scrie soției că se așteaptă ca de Crăciun să fie acasă, iar războiul să se termine : „Englezii și francezii se vor convinge că n-are sens să mai fie continuat războiul, dacă Polonia va fi înfrîntă. Cu Hitler rămîn deseori — să nu spui asta nimănui“ — își avertizează soția. Așa s-au stabilit primele contacte intime cu „conducătorul“ celui de al treilea Reich.

Cînd Hitler intră în Gdansk, Rommel e împreună cu el. „Iarăși două ore de convorbiri cu führerul pe teme militare (...) Este extrem de cordial cu mine (...) Mă îndoiesc că după război voi rămîne în funcția de comandant al școlii militare din Wiener Neusdadt...“. Contează că va fi avansat în continuare.

După terminarea acțiunilor militare, Hitler s-a întors la Berlin, iar Rommel a primit un concediu de cîteva zile pentru a se întîlni cu familia. Îi povestește atunci soției despre convorbirile lui cu Hitler și că la cartierul general are și dușmani invidioși pe contactele lui personale cu „führerul“. La 5 octombrie pleacă împreună cu Hitler la Varșovia, pentru a asista la parada victoriei invadatorilor. Pe Aleea Ujazdonskie, ca șef al securității personale, a stat în fața tribunei din care Hitler a urmărit parada Wehrmachtului — rămînînd astfel imortalizat în albumul dăruit lui Hitler de fotograful personal, Heinrich Hoffman. În scrisoarea adresată soției relatează impresiile din Varșovia. Rommel nu remarcă pierderile și suferințele populației civile, urmare a terorii hitleriste, considerînd că „populația a răsuflat ușurată că am venit și am eliberat-o...“. Repetă, de fapt, vorbele lui Goebbels.

Se înapoiază imediat la Berlin și iarăși se bucură că poate participa la conferințele de cabinet ale lui Hitler. Rommel descrie soției cu lux de amănunte fericirea că amabilitatea stăpînului nu-l ocolește. Așteaptă desfășurarea evenimentelor. Cuvîntarea lui Hitler adresată Franței și Angliei întîmpină refuzul Vestului. La 9 noiembrie 1939 are loc atentatul asupra lui Hitler de la München. Hitler învinuiește de această acțiune Anglia. Rommel îi scrie soției: „Atentatul de la München l-a întărit și mai mult. Te cuprinde bucuria după ce-ai trecut prin asta“. Condamnă poliția de lipsă de control și atenție : „Ți se face părul măciucă, cînd te gîndești numai ce s-ar fi întîmplat dacă atentatul ar fi reușit...“.

Generalii amînă cu desfășurarea unor noi operații militare, răbdarea lui Hitler se termină. Convoacă o consfătuire specială — la care participă și Rommel — în care înfierează Wehrmachtul pentru tărăgănare. Rommel descrie în felul următor desfășurarea întîlnirii din 23 noiembrie 1939 : „Ieri am fost martorul unei mari cuvîntări în fața comandanților și șefilor de stat major. Hitler a pus cărțile pe față : și asta a fost necesar, căci atunci cînd discuți cu diferiți colegi, ai impresia că puțini din ei sînt din inimă convinși“. Iar ei se temeau pur și simplu de lărgirea teatrului de război în întreaga Europă. Să cucerească Polonia — da, sigur că da, dar să lupte acum cu Franța și Anglia ? Trebuia să fii un hitlerist convins precum Rommel, să fii de partea lui Hitler din toată inima, cu gîndul și fapta.

Ambițiile lui Rommel nu s-au oprit la păstrarea funcției de pînă în prezent. A fost ofițer pe cîmpul de luptă și visa la o carieră în acest domeniu. Deoarece avea gradul de general maior, putea prelua chiar conducerea unei divizii, mai ales că Wehrmachtul era tot mai numeros. Numai lui Hitler îi datorează obținerea a tot ceea ce și-a dorit. Calea avansării lui n-a fost simplă. În avans nu era ușor să înaintezi prin protecție, chiar dacă te protejau demnitari înalți. Șeful personalului DKW considera că datorită meritelor lui Rommel din primul război mondial i s-ar fi putut încredința o divizie de vînători de munte la Innsbruck sau la München. Dar Rommel l-a rugat pe Hitler să îl numească comandant al unei unități mari, moderne — o divizie de tancuri. Șeful personalului DKW s-a opus, plecînd de la premisa că Rommel a comandat infanteria și nu cunoaște activitatea armatelor de tancuri. Hitler l-a sprijinit totuși pe favoritul lui. La 6 februarie 1940 a primit o telegramă prin care era încunoștiințat că trebuie să preia imediat conducerea diviziei a 7-a de tancuri din Bad Godensberg. Patru zile mai tîrziu era la fața locului. Cînd ofițerii diviziei s-au adunat la noul șef acesta i-a salutat, ridicînd mîna și strigînd: „Heil Hitler !“. Acest salut hitlerist a fost introdus obligatoriu în Wehrmacht abia după atentatul din 20 iulie 1944 din ordinul lui Himmler. Rommel a fost, așadar, un precursor.

La 17 februarie 1940 a făcut vizita de rămas bun la Cancelaria Berlinului. Hitler i-a dăruit atunci un exemplar din Mein Kampf cu dedicația : „Domnului general Rommel, cu amintiri prietenești“. Apoi Hitler a oferit o masă în timpul căreia a repetat încă o dată una din lozincile dinaintea declanșării războiului cu Polonia : „Pe învingător nu-l întreabă niciodată nimeni dacă acționează în spiritul legilor“.

Rommel a reținut bine aceste cuvinte. În funcția de comandant al diviziei a 7-a denumită în timpul luptelor din Franța „Gespenster Divizion“ („Divizia fantomelor“) ca și ulterior în Africa, s-a comportat după deviza că învingătorii nu sînt judecați. Cînd a murit din ordinul fanaticului său mentor, a aprobat ordinul omului pe care nu avea curaj să-l judece. Nu degeaba Goebbels nota în însemnările sale : „Ah, de-am avea asemenea generali ca Rommel !“ Iar ce s-a scris despre acest feldmareșal a fost o legendă. N-a fost sinonimul curajului și bărbăției, ci al ambiției și carierismului cu orice preț.

Cînd în 1979 am citit la Washington microfilmele cu scrisorile lui Rommel către soție, directorul Arhivelor Naționale Federale, Robert Wolfe, mi-a spus : „Aceste scrisori au fost oferite după război de soția văduvă a lui Rommel autorităților de ocupație americane. Ne-au fost date sub rezerva de-a nu le face accesibile pînă în anul 2000. După cîțiva ani, doamna Rommel a rugat să i se înapoieze corespondența. I-am înapoiat-o făcînd microfilme după scrisori. Cînd a apărut la noi David Irving, cu împuterniciri din partea doamnei Rommel, le-am dat să le vadă și să le folosească. Acum le poate vedea oricine, plecînd de la premisa că nimeni nu poate avea monopol asupra lor, atîta timp cît au fost folosite pentru o lucrare științifică“.

**În românește de
Nicolae Mareș**

CE ȘTIȚI DESPRE PARANOIA?

BOLILE DICTATORILOR

HITLER văzut de medici

MICUL BASTARD

Ascensiunea lui Hitler, „bietul pîrlit“ din Brannau, apoi locatarul unui cămin de burlaci din Viena, ajuns pînă la urmă stăpînul vremelnic al Germaniei și al unei părți din lume, reprezintă una din carierele cele mai uluitoare și mai îngrijorătoare existente în istorie și oferă în același timp medicului psihiatru un vast material de studiu, iar istoricului teme pentru reflecții.

Cariera politică a lui Hitler a fost posibilă datorită îmbinării extraordinare și unice a unor factori individuali cu alții, general-istorici [1]). Pentru a evoca și analiza viața lui Hitler trebuie să ne întoarcem cu mult înapoi, înainte de nașterea sa. Trebuie să spunem că Adolf Hitler care făcuse din dovada originii ariene un criteriu de viață și de moarte pentru milioane de oameni nu poseda pentru sine un asemenea document. El nu știa, cine a fost bunicul său...

În casa micului proprietar de pămînt Trummelschlager din Strones, slujnica Maria Anna Schickelgruber, nemăritată, în vîrstă de 41 ani, a născut la 7 iunie 1837 un fiu. Tatăl copilului a fost și a rămas necunoscut. În jurul misterului privind identitatea sa s-au făcut cele mai fanteziste presupuneri. Parțial confirmată și in întregime necontroversată este, în această privință, relatarea lui Hans Frank din depoziția lui la procesul de la Nürnberg. Potrivit acestei mărturii, Hitler ar fi primit în 1930 o scrisoare de la fiul unui frate vitreg, scrisă probabil în scop de șantaj, în care semnatarul făcea aluzii obscure privitoare la „anumite împrejurări foarte precise ale istoriei familiei noastre“. Frank, care primise misiunea să facă o anchetă discretă în această problemă, ajunsese la următoarea concluzie : „Tatăl lui Hitler a fost copilul nelegitim al unei bucătărese numite Schickelgruber, originară din Leonding, în apropiere de Linz, care lucra la o familie din Graz. Această femeie, pe nume Schickelgruber, bunica lui Adolf Hitler, în momentul cînd a adus pe lume copilul (mai exact cînd a rămas însărcinată), se afla în serviciu în casa unui evreu cu numele de Frankenberger. Acest Frankenberger a plătit pentru fiul său (care pe atunci, în cel de al patrulea deceniu al secolului trecut, avea 19 ani), o pensie alimentară femeii Schickelgruber, de la nașterea copilului pînă cînd acesta a împlinit 14 ani. Familia lui Frankenberger a întreținut timp de mulți ani corespondență cu bunica lui Hitler, corespondență din care rezulta că cei interesați știau și recunoșteau tacit că fiul femeii Schickelgruber fusese conceput în împrejurări care obligau familia Frankenberger să-i plătească o pensie alimentară...“ Fiul Mariei Anna Shickelgruber a fost încredințat foarte curînd, spre îngrijire, unui țăran, Johann Nepomuk Hiedler, viitorul cumnat al mamei sale. Pînă la împlinirea vîrstei de 40 de ani, el s-a numit Alois Schikkelgruber, pentru ca apoi să-și schimbe numele, fără îndoială la îndemnul tatălui său adoptiv și grație incorectitudinii preotului paroh din Döllersheim, care ținea registrul de stare civilă. Începînd din ianuarie 1877, Alois Schickelgruber s-a numit Alois Hitler. El învăță mai întîi o meserie, iar mai tîrziu intră funcționar în administrația financiară austriacă. Dînd dovadă de ambiție și sîrguință, reuși să urce pînă la gradul de oficiant superior în serviciile vamale cezaro-crăiești, treapta cea mai înaltă pe care o putea atinge ținînd seama de nivelul său de pregătire. Era, fără îndoială, un om serios și conștiincios ; s-a însurat de trei ori și își asigurase o oarecare situație materială, deși fiul său, rău intenționat, afirma contrariul. Din cea de-a treia căsătorie a sa, s-a născut la 29 aprilie 1889, la Braunau pe Inn, un fiu care a fost botezat cu numele de Adolf.

Informații privind copilăria și tinerețea lui Hitler sînt relativ puține. Adolf Hitler a fost un elev vioi, cu posibilități medii, ale cărui aptitudini au fost însă puternic influențate de inadaptabilitatea timpurie față de autodisciplină și de atracția irezistibilă pentru o viață ușoară și dezordonată. Aprecierile făcute de dascălii școlii elementare îl mai prezintă la început ca pe un elev bun, pentru ca, în perioada ulterioară, a frecventării timp de cinci ani a liceului, să rămînă în două rînduri repetent și o dată corigent. Certificatele școlare notează aptitudinea la învățătură ca „inconstantă“, în timp ce la

[1]) L. A. Bezimenski : Generalii germani cu și fără Hitler, Editura Științifică, București, 1962. ● Enzo Colloti : Germania nazistă, Editura Științifică, București, 1969. ● Joachim C. Fest : Stăpînii celui de al III-lea Reich, Editura politică, București, 1969. ● Jacques Robichon : Miroir de l'histoire, nr. 277, oct. 1973, pag. 56. ● Nerin G. Gun : Historia, nr. 346, sept. 1975, pag 28. ● J. P. Englade : Histoire pour tous, nr. 173, sept. 1974, pag. 2. ● Hans Frank : Im Angesicht des Galgens și Franz Jetzinger. ● Hitlers Jungend. Phantasien, Lügen und die Wahrheit. Viena. 1956.

Berlin, 1936

Auzind decizia Comandamentului francez de a depune armele, Hitler schițează cîțiva pași de dans

matematică, științele naturii, limba franceză — și pînă chiar și la limba germană — este notat cu „insuficient".

La istorie, calificativul din certificatul școlar din septembrie 1905 menționa numai „suficient". Doar la gimnastică a reușit să obțină calificativul „excepțional".

În cele din urmă, rezultatele generale fiind atît de nesatisfăcătoare, este nevoit să renunțe la continuarea învățăturii. Ulterior, Hitler a prezentat acest eșec ca un protest deliberat împotriva încercărilor tatălui său de a-l sili să se îndrepte spre cariera de funcționar. Dar și această afirmație s-a dvedit între timp falsă, deoarece tatăl său murise cu doi ani mai înainte ca el să părăsească școala, iar mama sa, bolnăvicioasă, nu putea opune acestui băiat încăpățînat și irascibil decît îngrijorarea ei exprimată fățiș în legătură cu viitorul lui.

Adolf Hitler își propunea să devină pictor, dar la vîrsta de 16 ani nu întreprinde deocamdată nimic serios pentru atingerea acestui scop.

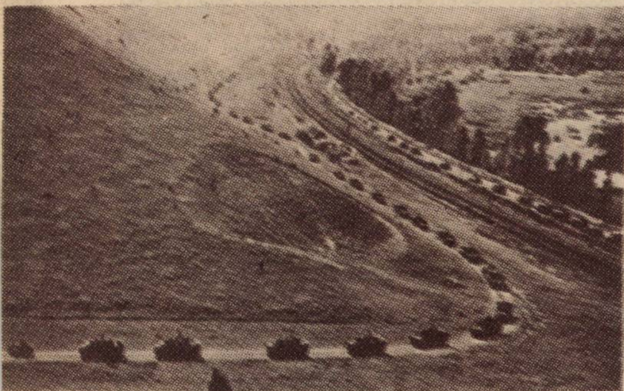
După moartea soțului, mama sa își vinde casa din Leonding, și se mută într-o locuință la Linz, unde va sta și fiul, ducînd o viață trîndavă, făvind vagi încercări în domeniul picturii, schițînd cu stîngăcie planurile unor vile somptuoase și ale unor clădiri imense. Cîtva timp va lua și lecții de pian, dar se va dezgusta repede și va renunța le ele. Frecventa cafenelele, teatrul și opera, ducînd o viață pe jumătate de rentier, pe jumătate de secătură, grație pensiei de văduvă a mamei sale. Refuza orice muncă fixă, orice slujbă care să-i dea posibilitatea să cîștige o pîine. Încă din această perioadă a manifestat un interes cu totul deosebit pentru muzica lui Richard Wagner, care se pare că a avut o ciudată înrîurire asupra lui. Posedat de un entuziasm din ce în ce mai puternic pentru muzica acestuia, lăsîndu-se antrenat de ea într-un univers ireal, pe care în cele din urmă l-a conceput alături și pe deasupra vieții terestre, față de ale cărei exigențe nu vădea decît nepăsare și dispreț.

«UN ZUGRAV AMĂRÎT»

Plin de încredere în „vocația sa deosebită", Hitler hotărî în 1907 — avea de acuma 19 ani — să plece la Viena pentru a intra la Academia de arte frumoase, clasa de pictură. A fost însă respins la proba de desen. La scurt timp după aceea, a murit și mama sa. Au urmat cinci ani de mizerie, „în care — va mărturisi el mai tîrziu — a trebuit să-mi cîștig pîinea, la început ca muncitor necalificat, iar mai tîrziu ca zugrav amărît ; o pîine cu adevărat mizerabilă, care nu era niciodată îndestulătoare pentru a-mi astîmpăra pur și simplu foamea. Foamea a fost pe atunci însoțitorul meu credincios, singurul care nu mă părăsea niciodată". Mai făcu o a doua încercare de a pătrunde la Academia de arte, dar schițele sale fură considerate nesatisfăcătoare și nu fu primit nici la examen.

Continua să ducă viața de boem cu care se obișnuise. Avea obiceiul să se scoale către amiază ; după o plimbare prin parcul Schönbrunn, se lăsa pradă, pînă noaptea tîrziu, unor proiecte gigantice și absurde, unde incompetența rivaliza cu încăpățînarea omului care pretinde că știe mai mult decît ceilalți. Deși lipsit de cunoștințe muzicale, într-o bună zi se apucă să scrie opera „Wieland fierarul", temă la care reflectase Wagner. Încercă să scrie drame, pentru subiectele cărora recurgea la vechile legende germane, deși era incapabil să redacteze o scrisoare fără s-o împestrițeze cu greșeli grosolane de ortografie. Niciodată nu ducea un lucru la bun sfîrșit. Avea un temperament extraordinar de neechilibrat, cu accese de exaltare înflăcărată, care alternau brusc cu momente de adîncă deprimare, în cursul

Iunie 1940. Avangarda unei divizii de tancuri în timpul ofensivei germane asupra Parisului ● 19 iulie 1940. Führer-ul se pregătește să vorbească în fața Reichstag-ului pentru a aduce omagii Wehrmacht-ului în legătură cu succesele militare repurtate în Franța ● Hitler la Campiègne. Aici va dicta armistițiul cu Franța, la 21 iunie 1940

cărora, simțindu-se învrăjbit cu întreaga lume, pomenea de „capcanele" pe care lumea înconjurătoare „i le întindea cu rafinament cu singurul scop de a-i împiedica ascensiunea".

Mai tîrziu Hitler avea să declare că a lucrat ca muncitor în construcții și că această activitate ar fi coincis chiar cu trezirea sa politică. Dar și această afirmație, ca multe altele, s-a dovedit a fi falsă. Potrivit mărturiei unui vagabond cu numele de Reinhold Hanisch, cu care legase prietenie la Meidling, Hitler purta pe vremea aceea o redingotă care-i ajungea pînă sub genunchi — cadou de la un evreu ungur cu numele de Neumann, pensionar și el al aceluiași azil, — și „o pălărie melon, țeapănă, neagră și soioasă, pe o chică nepieptănată. O barbă creață și zbîrlită îi încadra fața."

Hitler continua fără jenă să încaseze cele 24 de coroane reprezentînd „pensia de orfan", sub motiv că era student la „Belle Arte" și încerca să-și mărească veniturile prin cerșit, atunci cînd nu se lăsa pradă unei trîndăvii totale. În unele zile se ducea la azilurile populare, trăind din ciorba și pîinea care i se dădeau, și purta discuții politice, ceea ce nu de multe ori provoca certuri violente. Locuia acum la căminul de burlaci din Brigittenau, lucru care a reprezentat pentru Hitler un soi de promovare în ierarhia drojdiei societății. Aici puteau fi întîlniți aristocrați în mizerie, comercianți falițI, declasați provenind din provinciile italiene, mici slujbași, spioni, cămătari, artiști ratați și evrei veniți de prin provinciile răsăritene ale imperiului, care încercau să urce din greu treptele societății, făcîndu-se telali sau vînzători ambulanți.

Acesta a fost decorul în care și-a făurit concepția sa despre oameni și societate, aici și-a trăit el primele impresii politice, înfruntîndu-le singur, cu resentimentul crescînd, ura și complexul de neputință ale declasatului. Felul de viață și experiența acestor șase ani petrecuți la Viena au marcat, desigur, în mod decisiv caracterul lui Hitler, după cum el singur o va recunoaște mai tîrziu.

În mai 1913 a părăsit capitala austriacă pentru a merge la München, unde a continuat să ducă mai departe viața de boem, precum cea de odinioară de la Viena.

LA PERIFERIA SOCIETĂȚII

Cum arăta Hitler în perioada müncheneză : în acest mediu de tradiție liberală, care avea o slăbiciune pentru tot ce era straniu, personalitatea ciudată și neliniștitoare a lui Hitler nu putea să nu facă impresie. Toate mărturiile ni-l prezintă pe Hitler ca un om stîngaci și stînjenit, de o politețe slugarnică, remarcîndu-se prin lăcomia cu care înghițea mîncarea, cît și prin plecăciunile sale exagerate. Hitler păstră multă vreme această lipsă de siguranță și eforturile sale, uneori caraghioase, de a se pune în valoare, reflectă incapacitatea înnăscută a fostului pensionar de azil și de cămin de burlaci de a se mișca în „lumea bună". Dacă dăm crezare mărturiilor care ne-au parvenit, Hitler avea obiceiul să sosească tîrziu și să plece foarte devreme, iar exploziile sale de furie intempestivă împotriva evreilor sau a adversarilor săi politici, alternau fără tranziție cu momente de tăcere meditativă. Vizibil dominat de sentimentul că se află la pe-

23 iunie 1940. Hitler soseşte în Place de la Concorde pe care o găseşte pustie. El nu va rămîne la Paris decît trei zile

riferia societăţii, setea lui de a se impune era mereu contrariată de teama de a nu fi apreciat la justa lui valoare. Chiar şi numeroasele femei, doamne mai în vîrstă care se ocupau de el cu o tardivă solicitudine maternă, nu reuşiră să-l facă să treacă peste acest sentiment.

Pe lîngă prejudecăţile dobîndite în perioada vieneză, Hitler păstrase şi obiceiurile sale, îndeosebi modul de viaţă dezordonat, singura formă de manifestare a visurilor sale artistice de odinioară, iar din ţinuta lui neglijentă şi jerpelită răzbătea, de neînlăturat, mirosul specific al căminului de burlaci. Atunci cînd Pfeffer von Salomon, care avea să devină conducătorul cel mai marcant al S.A.-ului, îl întîlni pentru prima oară, Hitler purta un gheroc negru, vechi, ghete de piele galbenă şi o raniţă în spate, fapt care-l făcu pe conducătorul formaţiilor de voluntari să renunţe, deocamdată uluit, să facă cunoştinţă cu el. Renumele fascinant care-l preceda însă pe Hitler trezea întotdeauna interesul celor din jur, chiar dacă ulterior, după o cunoaştere mai apropiată, interesul acesta scădea sensibil.

Ştim din unele mărturii că era foarte greu să păstrezi în memorie aspectul fizic al acestui om. Încă din această epocă putea fi întîlnit curiosul fenomen al dublei naturi a lui Hitler : pe de o parte oratorul mulţimilor, sigur de el, dăruit cu o putere deosebită de sugestie şi cu un simţ al marilor efecte şi al mijloacelor capabile să provoace o beţie colectivă ; pe de altă parte, într-un grup restrîns, omul lipsit de siguranţă, care se îndepărta mereu de la regulile conversaţiei, pentru a evada în monolog, obositor şi pierzînd curînd interesul ascultătorilor. Cînd i se cerea, într-un cerc de prieteni, să spună cîteva cuvinte, el refuza declarînd : „Simt nevoia să văd mulţimea în faţa mea cînd vorbesc. Într-un cerc restrîns de prieteni nu ştiu niciodată ce să spun. N-aş face decît să-i decepţionez pe toţi..." [2]

În societatea müncheneză Hitler şi-a cunoscut pe majoritatea acelora care vor deveni apoi cei mai credincioşi partizani ai săi. Toţi aceşti oameni, ca şi numeroşii militanţi de mîna a doua, nu erau deloc muncitori, cum lăsa să se înţeleagă numele partidului, ci reprezentanţi ai unei boeme intelectuale, membri ai acelor clase de mijloc pe care războiul le lovise greu, materialmente şi moralmente.

Mizeria crescîndă din ţară îl împinsese vizibil tot mai sus şi el ajunsese o personalitate marcantă pe scena politică bavareză, cînd în 1923, Reichul intră într-o serie de crize. În acelaşi timp, valoarea mărcii tindea spre zero şi peste tot izbucneau revolte provocate de foamete. În această încordare dată la maximum, primul care trecu la atac fu Hitler. Nefiind deloc sigur de el, dar îmbătat de succesul de care se bucura pe lîngă masele turbulente ce se înghesuiau în spatele lui, luă o iniţiativă extrem de îndrăzneaţă. Închipuindu-şi în mod greşit că von Kahr [3]) era gata să treacă la acţiune, încercă, în seara zilei de 8 noiembrie 1923, o lovitură dramatică care trebuia să-l pună în fruntea tuturor grupărilor müncheneze ostile republicii. Cu revolverul în mînă, el năvăli în mijlocul unei adunări de înalţi demnitari, conducători politici şi personalităţi de vază, pe care von Kahr îi invitase la Bürgerbraukeler, o faimoasă berărie din München. După ce trase un foc în tavanul sălii, Hitler proclamă revoluţia naţională, răsturnarea guvernului bavarez şi constituirea unui guvern provizoriu al Reichului, a cărui conducere şi-o asumă el însuşi. Acţiunea dădu faliment. A doua zi se puse în fruntea unei manifestaţii. „Dacă merge, cu atît mai bine, dacă nu merge, ne spînzurăm", declară el cu cinismul înrăit al cartoforului. Şi această formulare prevestea deja comportarea lui viitoare de continuă oscilare între victorie şi sinucidere, hegemonie mondială şi catastrofă.

[2]) Heinrich Hoffmann : Hitler was my friend, Londra, 1955.

[3]) Comisarul general al Reichului ce grupase în jurul său pe monarhiştii bavarezi.

Paradă militară la Berlin în iulie 1940

TOȚI ÎMPOTRIVA TUTUROR

n dimineața zilei de 9 noiembrie, Hitler însoțit de Ludendorff [4]) se instală în fruntea unei mulțimi de cîteva mii de persoane. În piața Odeon-ului, chiar lîngă Feldernhalle, se produse un schimb de focuri cu un cordon subțire de polițiști. Hitler și majoritatea celor din primele rînduri căzură sau se aruncară pe burtă, în timp ce Ludendorff, tremurînd de furie înainta singur, într-un elan de eroism, bineînțeles necugetat și fu în cele din urmă arestat. Hitler, în schimb, o luă la fugă, lăsînd în urmă miile de oameni care-l urmaseră și șaisprezece morți. Mai tîrziu avea să se răspîndească povestea că transportase un copil neajutorat în afara zonei în care se trăgea și, pentru a-și confirma spusele, prezenta oamenilor copilul în cauză. Dar s-a dovedit că această afirmație era complet falsă. În timp ce se ascundea la Hffig, pe malul lacului Staffelsee, în vila familiei Hanfstaengl declară într-o zi gazdelor sale că trebuie s-o termine cu viața și să se sinucidă. Dar prietenii săi reușiră să-l facă să se răzgîndească. Puțin timp după aceea fu arestat. „Palid, cu fața răvășită și cu o șuviță de păr atîrnîndu-i dezordonat pe frunte", fu încarcerat în închisoarea-fortăreață Landsberg, pe Iech.

---

4) Lundedorff grupase la rîndul său unitățile formațiilor de voluntari și ale unităților patriotice, greu de situat politicește în cadrul dreptei, pentru că își schimbau mereu obiectivele și simpatiile.

Procesul care începu la 24 februarie 1924 se desfășură sub semnul înțelegerii tacite între toți cei interesați, hotărîți să nu abordeze esența evenimentelor, astfel încît dezbaterile au luat aspectul unei farse judiciare. Sentința tribunalului popular din München l-a condamnat pe Hitler la minimum de pedeapsă, adică 5 ani de detenție într-o fortăreață și lăsă să se spere că după 6 luni de închisoare va putea beneficia de o suspendare a pedepsei.

Felul în care Hitler știe să tragă foloase de pe urma înfrîngerii, pentru cariera sa politică, modul cum se pricepe să descopere posibilitățile propagandistice, psihologice și tactice, ascunse în spatele acestui dezastru și să le transforme în noi baze de plecare, dovedesc marea sa abilitate politică.

Învățămîntul puciului nereușit din noiembrie marchează un moment hotărîtor : sfîrșitul uceniciei politice a lui Hitler. Elementele cunoașterii tehnicii puterii, datorită cărora a putut în cursul anilor următori, să-și realizeze ascensiunea, se bazau pe aceste experiențe : capacitatea lui de adaptare în fața celor puternici, sistemul atît de des folosit, al compromisurilor tactice, cunoașterea profundă a metodelor psihologice de a domina masele, în sfîrșit, principiile de organizare ale partidului, în care îi revenea rolul de „führer". Agitatorul, în permanență pradă evenimentelor și propriilor sale impulsuri, face loc tehnicianului puterii, acționînd cu un oportunism calculat, nerespectîndu-și nici propriile principii „solide ca granitul" ; lipsit de orice scrupul de ordin intelectual sau moral și gata, așa cum afirma el însuși, „să jure strîmb de șase ori pe zi".

Cu toate acestea, nu era eliberat de toate complexele și obsesiile isterice din perioada sa de formare. Dimpotrivă, din acest moment începe să se manifeste în chip vizibil coexistența, atît de ciudată și surprinzătoare prin patologicul ei, a atitudinilor raționale ce-și derutau adversarii și ideile fixe, a vicleniei și fanatismului stupid, care ridică pentru noi atîtea enigme și face parte din elementele inexplicabile ale acestei existențe.

ORDINE ÎN HAOS ?

etenția în fortăreața Landsberg i-a permis lui Hitler să se regăsească, să-și redobîndească încrederea în sine și în... misiunea sa ! Mai mult, i-a servit pentru a proceda la un cuprinzător inventar, în cursul căruia încercă să pună ordine în haosul instinctelor, prejudecăților și urii care clocotea în el și să adune fragmentele de lecturi sporadice și incomplete însușite pentru a face din ele sistemul său. Rezultatul acestui inventar, a cărui primă parte o prezintă la puțină vreme după ieșirea sa din închisoare, a fost „Mein Kampf". Lucrarea, totodată biografie, tratat de ideologie și doctrină de acțiune tactică, oglindește, fără să vrea, adevărul, în ciuda tuturor inexactităților, a legendelor contradictorii și a glorificării propriei persoane.

Ideea centrală în jurul căreia se grupează toate reflecțiile sale era un darvinism vulgar, pe care Hitler îl vedea în lupta nemiloasă a tuturor împotriva tuturor, în victoria celor puternici asupra celor slabi, ca un fel de lege fundamentală a universului.

Opera pe care Hitler o scrisese cu atita grijă trebuia să-l ajute la legitimarea, pe plan literar şi filozofic, a voinţei sale de a-şi asuma personal conducerea mişcării naţional-socialiste.

Despre Adolf Hitler s-a scris un număr impresionant de articole şi cărţi şi probabil că încă se va mai scrie. Interesul rămîne treaz nu prin valoarea unui om şi a operei sale, cum se intimplă de obicei, ci prin doliul şi distrugerile cauzate ce au depăşit graniţele Europei. Istoria anilor 1930—1945 este, în general, cunoscută şi nu vom reveni asupra ei. Nu vom discuta aici decît citeva aspecte, atît cît ne îngăduie spaţiul, privitor la trăsăturile patologice ale acestui sinistru şi nefast dictator. Există, după părerea noastră, două căi de a descifra personalitatea aberantă a lui Adolf Hitler : prima, de a-i analiza comportarea şi a interpreta din punct de vedere psihiatric şi a doua, de a apela la mărturiile medicilor care l-au îngrijit. Am considerat util să apelăm la ambele, fără a avea pretenţia de a le epuiza, din contră, a deschide un drum şi a invita la o dezbatere colectivă. Rezultatele ar fi interesante şi utile.

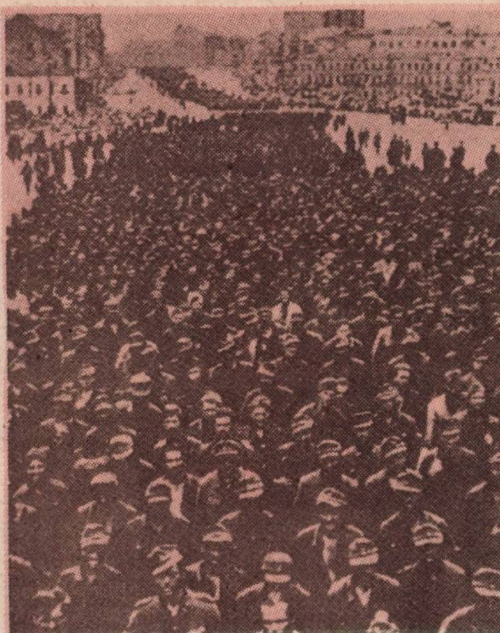
Hitler a fost îngrijit de doi medici : Karl Brandt şi Théo Morrell. Citeva cuvinte despre aceştia.

PRAF CONTRA PĂDUCHILOR ŞI VITAMINELE

Karl Brandt s-a născut la Mulhouse (Alsacia) la 18 ianuarie 1904. Primele studii şi le-a început la Dresda şi le-a continuat apoi în mai multe universităţi din Germania. Iniţial s-a specializat într-o clinică din Bochum în tratamentul accidentelor de mină, după care urmîndu-l pe profesorul Magnus, al cărui asistent era, a venit la Berlin. Începînd din anul 1933 a devenit medicul personal al lui Hitler, datorită unei întîmplări, pe care o vom descrie mai departe. Este numit şef de secţie şi obţine un concediu nelimitat pentru a putea fi în preajma lui Hitler. Sarcina sa diferea de cea a lui Morrell care venea din cînd în cînd să-şi vadă pacientul. Brandt era un însoţitor permanent al lui Hitler şi astfel cartea sa de confesiuni („Hitler văzut de medicul său personal") scrisă la 16 iunie 1945, oferă o imagine inedită şi veridică, în anumite limite dictate de împrejurări. Aceste mărturii datează din punct de vedere cronologic, la citeva luni după presupusa sinucidere a lui Hitler, adică la puţin timp după ce a avut loc ultima întrevedere a lui Brand cu Hitler.

În 1934 Brandt s-a înrolat în SS şi a servit de asemenea şi în Wehrmacht. La 1 septembrie 1939 Hitler i-a încredinţat lui Brandt o responsabilitate care, în mod normal, ar fi trebuit să repugne unui medic : eutanasia. Ridicată la rang de lege de stat, această măsură radicală privea nu numai pe bolnavii incurabili cărora călăii voiau să le scurteze suferinţele sub pretext umanitar, dar şi pe invalizi, alienaţi de diverse grade, copii născuţi cu tare, copii arieraţi idioţi etc. Se estimează, cu modestie, cifra celor care au pierit în urma acestei măsuri demente la aproximativ 275 000 persoane.

În 1942, Brandt a fost numit comisar general al Reich-ului pentru sănătate şi serviciul medical. În 1944 a devenit ministru cu puteri depline al Sănătăţii, post care a fost suprimat la 20 aprilie 1945.

Fotografia care l-a făcut pe Hitler să plîngă : Convoaie fără sfirşit de prizonieri germani pe străzile Moscovei

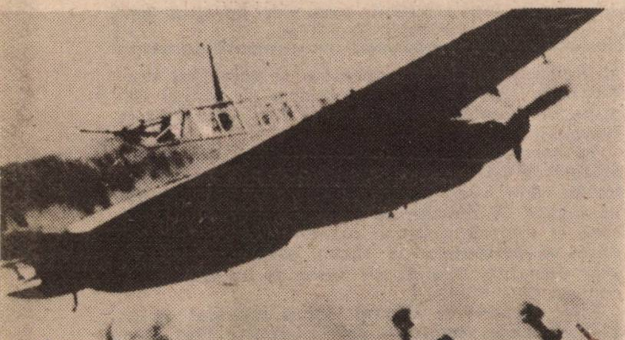
În aceste funcţii doctorului Brandt îi revine alături de alţii, responsabilitatea tuturor exceselor de care s-au făcut vinovaţi medicii germani în lagăre şi cîmpurile de concentrare, printre care şi experienţele pe oameni (mai cu seamă evrei şi prizonieri de război sovietici). Oricît s-ar disculpa, Brandt nu putea să nu fie la curent cu ele.

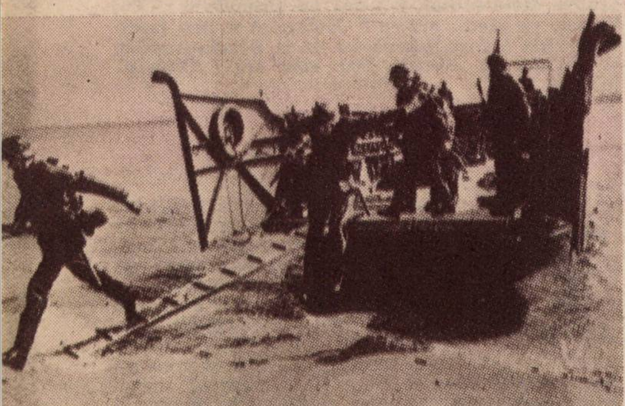
Între Brandt şi Morrell nu a întîrziat să se ivească o vie rivalitate. În septembrie 1944, doctorul Morrell care avea o mai mare ascendenţă asupra dictatorului, i-a dat un ultimatum : „Ori Brandt va pleca, ori eu !" Hotărîrea a fost luată şi Brandt a fost îndepărtat de la Berchtesgaden şi „exilat" la Berlin. Dar cine era doctorul Morrell ?

HITLER VĂZUT DE MEDICUL SĂU PERSONAL

Doctorul Théo Morrell a fost prezentat lui Hitler în anul 1936 de către Eva Braun, care nutrea o puternică aversiune faţă de Brandt şi-l voia înlăturat cu orice preţ din preajma acestuia. Morrell reuşise să-şi cîştige simpatia şi aprecierea mamei Evei Braun, al cărei medic curant era. Morrell avea o clientelă numeroasă, mare parte provenind din elita societăţii berlineze şi care se perinda zilnic prin elegantul său cabinet, numai sticlă şi nichel, situat pe Kurfürstendamm.

Hitler a dezlănțuit un război nimicitor purtat pe pămînt, în aer și pe mare

În 1933, fiind suspectat că ar fi evreu, pentru a șterge orice bănuială, s-a înscris în partidul național-socialist.

Despre Morell, Brandt avea să scrie : «Acesta reușise să-l fascineze pe Hitler cu fraze grandilocvente și să-i creeze un fel de psihoză medicală. Ceea ce era național-socialismul pentru politică, era „stimulantismul" lui Morrell pentru medicină. Hitler era impresionat de o astfel de noțiune. Morrel știa, ca și pacientul său de altfel, să folosească cuvintele. Băiat al unor țărani de origine spaniolă, avea o proveniență tot atît de modestă ca și cel pe care-l slujea acum. Descoperise un praf care omora păduchii și puricii și-l recomandase soldaților ce zăceau în tranșee pe front. Ar fi fost, desigur, un lucru util, însă un doctor mare ar fi trebuit să considere o astfel de descoperire ca ceva situat sub demnitatea profesiei sale. Morrell a făcut avere vînzînd cantități enorme din praful său Wehrmacht-ului. Hitler era încîntat și nimeni nu îndrăznea să afirme în fața sa că soldații marelui Reich continuau să se scarpine în tranșee de păduchi.

Doctorul Morrell pretindea că poate vindeca totul cu vitaminele sale, pe care le distribuia ca praful contra păduchilor. „Trebuie să iei vitamine, repeta el fără încetare, pentru ca să nu te îmbolnăvești. Te-ai îmbolnăvit ? Ia, spunea el, mai multe vitamine, cît mai multe vitamine". Morrel fabrica aceste vitamine într-o uzină al cărui proprietar era. Cîștiga astfel milioane de mărci. Dacă el ar fi prescris doar vitamine lui Hitler, răul ar fi fost relativ. Odată am dat la analiză unui laborator din Berlin, o pilulă pe care Morrell i-a prescris-o lui Hitler și pe care am găsit-o pe noptiera acestuia, într-o noapte cînd Hitler m-a chemat în absența lui Morrell. Pilula conținea stricnină. Acest alcaloid luat în cantități mici are un efect favorabil, dar dozele pe care le absorbea de acuma Hitler erau înspăimîntătoare și Morrell îl otrăvea cu încetul. Am încercat să-l avertizez pe Hitler, însă a refuzat să mă asculte. M-ar fi acuzat că sînt gelos pe Morrell».

Revenind la Brandt, acesta fiind conștient că deznodămîntul războiului se apropia cu pași repezi, și-a trimis soția la americani și apoi influențat de Speer și contînd pe faptul că Hitler nu-l va pedepsi pentru îndrăzneala sa a redactat un memoriu, sugerînd începerea imediată a tratativelor de pace cu anglo-americanii. Hitler a rupt hîrtia și pe data de 22 aprilie a ordonat executarea vechiului său prieten pentru trădare. Brandt a fost arestat în Thuringia și judecata sa a fost încredințată unui tribunal instituit în acest scop și pe baza directivelor lui Hitler. A reușit să scape totuși cu viață pentru un timp datorită faptului că SS-iștii ce păzeau închisoarea au fugit la apropierea frontului și nu au mai apucat să-i ucidă pe cei închiși.

Karl Brandt a fost arestat la Flensburg de către trupele americane de ocupație și închis. Izolat într-o celulă din Dachau, în același lagăr pe care îl inspectase de atîtea ori și unde muriseră sute de mii de deportați. Rîndurile pe care le-am intercalat în lucrarea noastră au fost reproduse după un material scris de acesta la 16 iunie 1945 în lagărul de la Krausberg, celula nr. 47. Karl Brandt, profesor universitar, chirurg, a fost judecat pentru crime comise împotriva umanității și spînzurat în închisoarea din Landsberg, aceeași în care Adolf Hitler, închis cu ani în urmă, își dictase faimoasa „Mein Kampf".

UN SENTIMENT DE INFERIORITATE

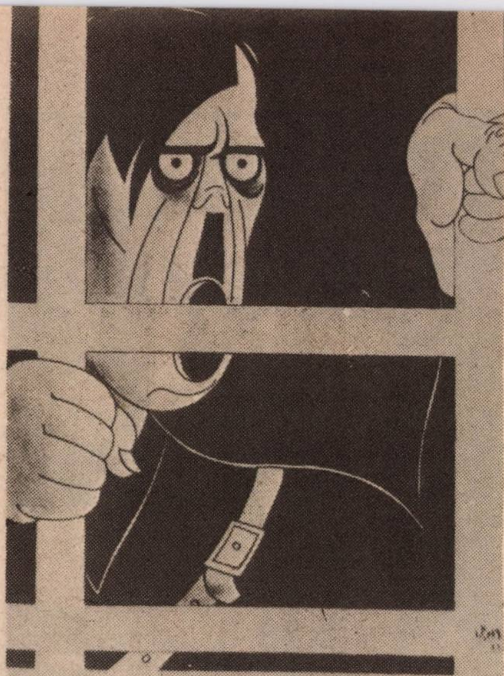
Brandt își începe relatarea arătînd că timp de peste 16 ani a trăit zi și noapte în umbra lui Hitler. «Mă voi strădui — mărturisește acesta — să îndepărtez orice aversiune și să descriu „cazul Hitler", cel al personalității sale și al raporturilor lui cu anturajul său. Mă voi sprijini pe propriile mele observații și constatări, inclusiv pentru perioada finală cînd practic am fost îndepărtat de lîngă el și pentru acești ani mă voi servi de rapoarte, căci rămăsesem totuși medicul său, oarecum la distanță».

Și Brandt, dînd dovadă de luciditate — de ce, ne întrebăm, nu a avut-o mai înainte — menționează în continuare : „...judecata unuia singur este incontestabil incompletă. Ea va trebui să fie întregită de alții. Eu nu am deschis decît o fereastră, un mic hublou, chiar..."

Aș vrea să arăt că Hitler și-a dat seama, probabil de la începutul carierei sale politice, de posibilitățile sale. El și-a dezvoltat unele dintre aptitudini cu îndemînare, căpătînd gustul performanțelor. Era perfect conștient în același timp și de limitele sale, motiv pentru care făcea tot ceea ce este posibil să-și ascundă defectele anturajului său în primul rînd și apoi publicului. Datorită acestui sentiment de inferioritate în unele privințe, trebuie găsită explicația tendinței sale de izolare și interesul său pentru grandomanie.

Hitler a încercat pe tot parcursul vieții sale să adapteze intuiției sale mersul evenimentelor. Pentru el „intuiție" era de fapt o exprimare a ideii de dumnezeu. El o deducea, cu o logică, privită de el ca irefutabilă, că fusese „ales" pentru a realiza această intuiție, cu alte cuvinte o misiune. El vorbea și acționa ca un profet al Vechiului Testament (atitudine specifică schizofrenicilor) : „Am fost ales pentru a reuni și agita poporul german, pentru a intensifica viața sa politică și culturală. Trebuie să devin „führerul", ghidul și conducătorul unei lupte care să exploateze conflictele de idei și de forțe ale timpurilor noastre".

Instrumentul său era ideologia național-socialistă, născută din năzuințele curmate ale unor grupuri de stîlpi de cafenele și berării din primul război mondial, mișcare fasonată și dirijată, după cum se știe, ulterior de Hitler. Ideea sa conducătoare era că „o generație care a pierdut războiul, trebuie să îndrepte această stare de lucruri datorată în fapt propriei sale greșeli — nu sînt alții care au cîștigat, ci este Germania cea care a pierdut !" Și adăuga că : „această generație nu poate transmite o sarcină atît de imperioasă fiilor săi sau copiilor copiilor săi !" Această misiune, această sarcină pe care el însuși o privea ca „formidabilă" îi acapara tot timpul, toată energia sa, toată îndemînarea sa și întreaga sa capacitate intelectuală (nu avea studii superioare, după cum se știe), necesitînd o rezistență fizică și psihică fără limite și mai ales o credință nestrămutată. Însă factorul dominant este el. Hitler se considera că a fost „ales" de providență. Este o atitudine pe care o întîlnim la toți paranoicii. Era sigur de succes și avea o încredere nestrămutată în capacitatea poporului german care, în 1918, nu a fost învins în război, ci „trădat". El va trebui deci să înceapă prin a convinge poporul de situația sa : odată acest scop atins, ce va stabili o comuniune de idei între popor și el și ca urmare Hitler va

Caricatură de Iosif Ross publicată în presa română a anului 1934 : Omul de la balamuc

deveni sufletul poporului. În final, el va putea în mod cu totul legitim să decidă pentru poporul său. Este o retorică specifică dictatorilor și tocmai datorită acestui mod de gîndire el nu se considera cîtuși de puțin a fi un dictator, ci el era poporul ! Să nu uităm, că principalul său slogan era : „Un führer, un popor !".

Vocabularul îi era extrem de bogat — depășea cu mult cîteva mii de cuvinte — iar memoria îi era stupefiantă, și ea nu l-a trădat nici o clipă, aceste două elemente fiind principalii factori care cît a trăit i-au atribuit și întărit aureola sa de infaibilitate. Hitler vorbea ore întregi fără să citească un text. Nimeni — menționează Brandt — nu-i pregătea discursurile și totul îi aparținea. Vorbele îi erau însoțite de gesturi, atitudini teatrale, o punere în scenă gîndită și elaborată minuțios, o voce mînioasă, o meșă care părea totdeauna că îi cădea pe frunte la momentul potrivit. Aceste efecte scenice acționau la un moment dat asupra auditoriului mai mult decît cuvintele. În timpul liber, Hitler citea și adnota fără răgaz, parcurgînd toate domeniile, mai puțin electronica care nu-l interesa și pe care o subestima. După concepția sa, cunoștințele pe care le avea îi confereau dreptul să aibă opinii de expert în toate domeniile. Se considera „artist" (nu zugrav, cum fusese, și pictor cum se considera), artist și deci... șarlatan. Viața sa personală reflecta această tendință la viața de boem pe de o parte iar pe de altă parte, pretenția sa de a fi un om aparținînd... renașterii. Cuvîntul de artist a fost ales de Brandt în sensul de echilibrist și jongleur de idei și nu în accepțiunea onorabilă de maestru într-una din arte. El realiza o idee plecînd de la detalii precise, mergînd în zig-zag între rațiune și sentiment, între inteligență și rațiunea sa elementară fără nici o bază logică, științifică. La masă, cu intimii săi, conversația oscila între cei doi poli, sărind de la o extremă la alta, specifică psihopaților care nu se pot concentra.

Pantalonii lui Hitler după explozia bombei plasate de conjurați în preajma führer-ului la 20 iulie 1944

SUB TEROAREA BOLILOR

Tensiunea psihică era constantă la Hitler. Rănile primite în cursul primului război mondial fuseseră vindecate și amenințările urmărilor unui atac cu gaze asfixiante fuseseră și ele eliminate. Hitler trebuia să se folosească pentru citit de ochelari și de fapt se ferea să fie văzut astfel. Debutase în politică cu o sănătate de fier și abuza de ea în continuare. Această atitudine făcea parte din imaginea de super-om pe care vroia s-o ofere poporului despre el. După 1938, odată ajuns în fruntea statului, a devenit mai prudent, se îngrijea. Voia să trăiască cît mai mult timp posibil căci „viața sa era indispensabilă pentru că el este omul ales de Providență". Risipirea ei ar fi lipsit misiunii sale. De acuma ducea o viață mai liniștită. Nu bea, nu fuma și devenise vegetarian, nu atît din convingere, ci pentru că voia să-și păstreze sănătatea.

Ca toți cei care suferă de stomac, se controla din ce în ce mai des și era încontinuu în căutarea de noi remedii și consulta alți medici. Dieta pe care și-o impusese singur nu dăduse rezultatele scontate și atunci și-a înmulțit apelurile către medici. Cerea ca funcționarea organelor sale interne să fie asigurată și vroia să-i fie înlăturate durerile de cap ce-l torturau mereu ; trăia mai ales sub teroare bolilor infecțioase, în special a gripei. Înghițea medicamentele cele mai diverse, în cantități tot mai mari. Organismul său, întărit în aparență, se afla într-un echilibru medical destul de primejdios. Atentatul de la 20 iulie 1944 a răsturnat acest echilibru și Hitler era de acuma zdrobit atît fizic cît și psihic. Timpanele urechilor i-au fost perforate de suflul exploziei. S-a constatat că el suferise un șoc nervos, din care nu și-a mai revenit niciodată. A rămas ținta unor depresiuni și crize de melancolie. Organismul său atît de sensibil a fost dezechilibrat mai mult decît în cazul unui om normal. Anturajul său nu și-a dat seama de această schimbare și nu l-a înțeles. Atentatul eșuat a constituit pentru mintea sa fragilă o dovadă a invulnerabilității sale și l-a privit ca o confirmare divină a misiunii sale. Îi sporise încrederea în sine și a început să se teamă și mai mult de toți și de tot. Aceia care nu împărtășeau opinia că „Hitler este omul ales" erau considerați incapabili, trădători și eretici. Dacă săvîrșea greșeli, lipsa se datora acestora pentru că el era infaibil. Și cu cît se iveau mai multe înfrîngeri, Hitler devenea mai dur, căci existau în jurul său alții care cădeau în greșeală.

Este un simptom ce marchează o gravă maladie psihică. „Toată lumea a putut observa mai ales în ultimii ani ai vieții sale, ticurile lui Hitler și tremurăturile miinilor. Avea veritabile crize de epilepsie. Devenise din ce în ce mai iritabil, nu vorbea decît cu voce ridicată și își pierduse orice control asupra sa. Era inabordabil și izolarea sa era absolută, fapt remarcat de altfel și la alți dictatori contemporani cu el (Franco și Mussolini). Se îndepărtase total de restul lumii și singurul repaos și unica sa distracție o constituiau conversațiile pe care le purta cu cei intimi în timpul orelor tîrzii de noapte. Se culca spre dimineață și dormea pînă către prînz. Fizic, trăia într-un buncher la zeci de metri sub pămînt. Dar și moralmente era înconjurat de ziduri de ciment. Pentru el nu mai existau ore, nici noapte și nici zi. Era ca un nou născut, într-un incubator, cu respirație artificială, un incubator care îl proteja de microbii din exterior. Toată lumea din jurul lui trebuia să împărtășească acest mod straniu de viață. ținîndu-se totuși la distanță de el.

Avea tendința să se izoleze și, începînd din 1938, a fi primit de el era considerat ca un privilegiu. Îi era groază de discuții ; obișnuit de multă vreme să nu fie contrazis și să nu se exprime decît prin monologuri, prefera excesele de exaltare de la tribună, cînd răgușea de atîta țipat, regulilor pe care se cade să le respecți într-o înfruntare individuală. Colaboratorii săi, mai ales după 1940 au putut să remarce potopul de cuvinte ale acestei minți neliniștite ce lua forme din ce în ce mai extravagante : generalii din marele cartier general, luptînd disperat cu somnul, trebuiau să îndure tirade interminabile asupra artei, filozofiei, rasei, tehnicii sau istoriei, care se prelungeau uneori pînă în zori. Hitler avea permanent nevoie de auditori, de spectatori pasivi, dar niciodată de interlocutori, iar obiectiile nu făceau decît să-l enerveze și să-l antreneze în noi asociații de idei, și mai dezordonate, și pe cît de interminabile, pe atît de incoerente.

Nu tolera nici o critică și, departe de a-i înțelege valoarea constructivă, nu vedea în ea decît expresia imputării și defăimării, a unei concepții despre libertate care, după el, nu făcea decît să-i determine pe oameni să se comporte ca „maimuțele". Încăpățînarea și aroganța sa continuară să sporească, creînd un gol tot mai mare în jurul său și determinîndu-i pe oameni să-l contrazică tot mai rar.

PARANOIA ?

Intr-o zi Hitler se întreținea cu Rauschning, mai marele regiunii Danzig, privitor la problemele mutației în cadrul rasei umane. Rauschning, care în acest domeniu nu avea nici cea mai mică idee, încerca să interpreteze prin propriile sale cunoștințe elementare de crescător de animale, ameliorarea singelui german.

„Dar nu puteți face altceva — îi spuse lui Hitler — decît să ajutați natura și aceasta să-și scurteze drumul pe care-l are de străbătut ! Trebuie ca ea, natura însăși, să vă ofere o varietate nouă. Pînă în prezent în privința speciei animale, crescătorii nu au reușit decît în foarte rare cazuri să realizeze mutații, adică să creeze caractere noi".

— Omul nou se află în mijlocul nostru ! Este acolo ! strigă Hitler cu un ton triumfător. Nu vă ajunge aceasta ? Am să vă spun un secret: am văzut pe omul nou. El este activ și crud. Mi-a fost frică în fața lui !

Pronunțînd aceste cuvinte, menționează Rauschning, Hitler tremura fiind cuprins de o ardoare extatică. Și, mai departe Rauschning descrie o scenă stranie, în privința căreia doctorul Achille Delmas, specialist în psihiatrie, s-a străduit în zadar să-i găsească o explicație :

„O persoană din anturajul lui Hitler mi-a spus că într-o noapte acesta s-a trezit scoțînd strigăte convulsive. Paralizat de frică, așezat pe marginea patului, cerea ajutor. Era cuprins de o panică ce-l făcea să tremure așa de tare încît se mișca patul. Din gură îi ieșeau vociferări confuze și neinteligibile. Gifiia ca și cum era pe punctul de a se sufoca. Aceeași persoană mi-a descris una din aceste crize cu detalii amănunțite pe care nu le-aș fi crezut, dacă nu era vorba de o persoană sigură și demnă de toată încrederea. Hitler se afla în camera sa, în picioare, tremurînd și privind în jur, cu un aer speriat. El este ! A venit aici ! gemea, cuprins de frisoane puternice. Buzele i se albăstriseră, iar transpirația i se aduna în picături mari pe frunte. Deodată, a început să pronunțe cifre fără nici un sens, apoi cuvinte și resturi de fraze. Arăta îngrozitor, folosea cuvinte legate în mod bizar, cu rezonanțe stranii. Apoi a redevenit tăcut doar continuînd să-și miște buzele. I s-au făcut frecții și i s-a dat să bea ceai. Pe neașteptate, a început din nou să strige din toate puterile : «Acolo ! Acolo ! în colț Este acolo !» Izbea cu piciorul în pardoseala camerei și urla încontinuu. Cei din jur s-au străduit să-l liniștească, asigurîndu-l că nu se petrece nimic ieșit din comun. În cele din urmă, s-a calmat treptat, revenind la normal" [5]).

Considerăm că este vorba de o gravă maladie psihică, cunoscută de altfel specialiștilor și care se caracterizează în principal prin patru simptome — disociația, autismul, ambivalența și platitudinea afectivă, cărora li se adaugă și altele, cum ar fi episoadele onirice, halucinații de tot felul, în special auditive, dezinteres pentru problemele concrete, înclinații către speculații abstracte, fantastice, stări de visare. Bolnavul devine retras, refuză societatea, vorbește mult, fără a putea fi urmărit, gesticulează. Are stări ipohondrice, uneori bizare, care îl determină să consulte diverși medici, crezîndu-se persecutat și amenințat ; megalomanie.

Același om care privește impasibil uciderea unui număr imens de ființe nevinovate, plînge cu lacrimi cînd citește un text emoționant sau aude o bucată muzicală. Într-adevăr, afectivitatea acestor bolnavi psihici oscilează între acești doi poli, anestezie, lipsă de sentimente, de emoții, de pasiuni și hiperestezie, excese de sentimente, de emoții și pasiuni.

În egocentrismul său, Hitler nu putea interpreta tăcerea care-l înconjura decît ca un semn de spaimă față de aureola führer-ului. Una din secretarele sale povestește că evita întotdeauna cu grijă să fie surprins în timp ce se juca cu vreunul din cîinii săi ; de îndată ce se simțea că e privit, alunga cu brutalitate cîinele. Într-o zi, fotograful său personal, Heinrich Hoffmann, îl fotografie în timp ce se afla împreună cu foxterierul Evei Braun. Atunci Hitler îi spuse : „Hoffmann, nu ai voie să publici acest instantaneu. Un conducător nu-și poate permite să pozeze lîngă un cățeluș... Doar cîinele ciobănesc german este demn de un bărbat adevărat". Era teama de a se arăta altfel decît în atitudinea demnă și hieratică a führer-ului. În diferite ocazii a fost solicitat, îndeosebi de către ziariști, să dea cîteva informații în legătură cu viața sa particulară. Dar a refuzat întotdeauna. Încerca să-l convingă pe Göring să renunțe la fumat, spunîndu-i — ceea ce este un argument foarte caracteristic din partea lui — că nu poate fi imortalizat printr-un moment în care să fie reprezentat „cu o țigară în gură".

Aplecați asupra hărților de stat major discutînd planul unei ofensive viitoare, Hitler și Keitel. Acesta din urmă va semna actul de capitulare a Germaniei în 1945

CELE TREI FEȚE

Ideea morții premature începuse să-l obsedeze pe acest om, care se credea de neînlocuit în a conduce destinele poporului german. Hitler nu a fost numai cel mai mare comedian al Europei, după cum s-a numit el însuși într-o zi cu o mîndrie cinică, ci și cel mai abil jucător. „Urmez cu siguranța unui somnambul calea pe care providența îmi poruncește să pornesc" (München, 14 martie 1936).

[5]) Hermann Rauschning : Hitler m'a dit ; Ed. Coopération, Paris, 1939. ● Achille Delmas : Hitler, essai de biographie psyho-patologique, Librairie Marcel Rivière, Paris, 1946. ● Psihiatrie clinică, sub redacția Aurelia Sîrbu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979. ● Petre Brînzei : Itinerar psihiatric, Ed. Junimea, Iași, 1979.

Capitularea

Celor din jurul său Hitler le oferea pe rînd trei fețe, corespunzătoare la trei aspecte ale personalității sale. Prima era flască : trăsăturile sale erau căzute, tenul era buhăit, ochii vagi, globuloși, pierduți în visările sale, față care îi conferea un aer absent, îndepărtat. Era o fizionomie tulbure și răvășită de angoasă.

A doua imagine a feței sale era colorată și transportată de pasiune : nările îi palpitau, ochii îi lansau fulgere, exprimau violență și se ghiceau în ei pofta de dominare, nerăbdarea de a constrînge pe toți, ura pentru adversar, o șiretenie cinică, o energie feroce, gata în orice moment să se reverse : o față furtunoasă, de om posedat, pregătit de atac.

A treia imagine era cea a unui om oarecare, naiv, rustic, grosier și vulgar, ușor de amuzat, rîzînd cu un rîs gros și zgomotos, însoțit de lovituri pe coapse. Era o față banală, fără caracter deosebit, aidoma miilor de fețe răspîndite pe întreg întinsul pămîntului.

Interlocutorii lui Hitler puteau observa cu ușurință succedîndu-se cele trei „fețe". La începutul întreținerii, părea că nu-și ascultă interlocutorul, că nu înțelege, rămîne indiferent și amorf. Aveai în fața ta omul care rămînea ore întregi absorbit într-o stranie contemplație, care, de regulă după miezul nopții, cînd însoțitorii săi plecaseră, recădea într-o lungă meditație solitară, șeful căruia locotenenții săi îi reproșau felul indecis, slăbiciunea, ezitările.

Și, apoi deodată, ca și cum o mînă ar fi apăsat pe un buton, se lansa într-un discurs impetuos. Vorbea cu un ton ridicat, exaltat, coleric, argumentația i se precipita abundentă, asurzitoare. Stătea aplecat înainte, vocea îi era răgusită și rula un „r" al cărui accent colțuros semăna cu al țăranilor de munte din Tirol, tuna și fulgera ca și cum ar fi avut un auditoriu compus din mii de oameni.

Era oratorul care se dezlănțuia, folosind din instinct toate figurile retoricii, manipulînd cu virtuozitate toate sforile elocinței, într-o manieră caustică și plină de invective, apariție cu atît mai frapantă pentru mulțimi cu cît acestea erau mai puțin obișnuite, elocința politică fiind în Germania cenușie și supărătoare.

Cînd Hitler începea o astfel de tiradă, nu trebuia să-ți treacă prin gînd să-l întrerupi sau să protestezi. Era fulgerat imprudentul care ar fi riscat aceasta. Logoreea dura unul, două sau trei sferturi de oră. Și, brusc, fluxul se oprea. Hitler tăcea, părea epuizat, ai fi spus că își golise bateriile. Redevenea iar inert, aflîndu-se într-o stare de hebetudine. Era momentul cel mai indicat să-i prezinți o altă teză. Atunci nu se mai indigna, ezita, îți cerea să-l lași să reflecteze, trena. Și în aceste clipe dacă se putea găsi un cuvînt care îl mișca, o glumă care să-l destindă, atunci cutele adînci care îi barau fruntea se risipeau și mina sa tenebroasă i se lumina de un surîs.

Aceste alternanțe de excitare și depresiune, aceste crize la care anturajul asista și care mergeau de la excese de o fervoare devastatoare, la gemete plîngătoare ale unui animal rănit, îl făcea să fie considerat de către psihiatri ca un ciclotimic iar alții vedeau în el tipul paranoicului. Ceea ce este sigur este faptul că nu era o ființă normală : era un om morbid, un cvasidement, un personaj dostoievskian, un „posedat".

Hitler dispunea de o imaginație romantică, tenebroasă, pe care o nutrea cu elemente culese puțin cîte puțin de peste tot. Nu se poate spune că era lipsit de cultură, era un autodidact și avea o cultură prost digerată. Dotat cu o facultate de asimilare și simplificare care atrăgea elogiile admiratorilor săi. Visa la crearea unei clase de stăpîni, care să practice o morală și o religie nouă și care să regenereze întreaga omenire. La asemenea viziuni delirante se complăcea în visările nocturne de la Cancelaria berlineză sau atunci cînd s-a retras la Berchstensgaden de unde privea munții și cîmpiile, pădurile și lacurile întinse la picioarele sale.

Amintindu-și de originea sa, se vedea în propriii săi ochi un arhitect care demola și reconstituia pe un plan gigantic, edifica noi continente. În același timp își învăluia visele sale în armonii wagneriene, căci nu că îi plăcea muzica lui Wagner, dar pentru el, acesta era profetul național-socialismului și îi trăia opera. Se concepea ca un erou wagnerian ; el era Lohengrin, Siegfried, Walther von Stolzing și mai ales Parsifal, care vindeca rana sîngerîndă de la Amfortas și îi reda lui Graal virtutea sa magică. Avea în el, trăsături ce se regăsesc la Ludovic II de Bavaria.

Dacă cineva ar gîndi despre el că nu avea sensul realității se înșeală. Era de un realism rece și poseda simțul calculării. Deși era leneș, incapabil să se dedice unei activități regulate se instruia mai mult oral din toate domeniile și se interesa de cele mai mici detalii.

Alături de violență și brutalitate, avea o aptitudine către șiretenie, ipocrizie și minciună, adăugate la provocarea de discordii și rivalități, cărora partidul nazist le era veșnic pradă, măcinîndu-l din interior. Știa să-și adoarmă adversarul pînă în momentul în care putea să se debaraseze de el și cînd semna un tratat, se gîndea în același timp la modul cum se putea sustrage de la obligațiile pe care și le asuma. Cînd se gîndea la cariera sa, la trecutul său de vagabond rătăcitor din Viena, la azilul de noapte, la prodigioasa-i ascensiune la capătul căreia fusese investit cu o putere pe care nici un împărat german nu o avusese înaintea lui, era convins că Providența îl proteja și îl făcea invincibil. Era superstițios, își făcea horoscopul, consulta astrele și nu tolera să fie contrazis, supraestimîndu-și persoana sa, ignorînd pe străini și subestimîndu-și adversarii. Își atribuia geniul de strateg, voind să-l egaleze pe Frederic II și să-l depășească pe Napoleon...

Paul Ștefănescu

JUSTIŢIA REGILOR ŞI MOARTEA ANNEI

DEZIDERATE REGALE

Henry al VIII-lea, regele Angliei, era pur şi simplu obsedat de dorinţa de a avea un urmaş de sex masculin, care să-i moştenească imensa avere şi să ducă mai departe faima neamului Tudorilor. Era căsătorit de peste optsprezece ani cu prinţesa spaniolă Caterina de Aragon, cu care avea doar o fiică, Maria. Toţi băieţii li s-au născut morţi. La vîrsta de 42 de ani, după îndelungi dispute cu Papa de la Roma, Henry al VIII-lea reuşeşte să obţină divorţul şi să se căsătorească, în anul 1533, cu Anna Boleyn, fostă domnişoară de onoare a reginei Caterina.

Spre disperarea lui, primul născut le-a fost o fetiţă. A doua naştere — prematură — avea să fie un băieţel mort. Apoi, ajuns la 43 de ani, Henry se hotărăşte să scape şi de Anna, dar în cel mai oribil mod cu putinţă: printr-o adevărată crimă! Printr-un „divorţ italian“, cum am spune astăzi. Dragostea lui pentru Anna depăşise punctul culminant, după ce întreţinuse cu ea legături intime timp de şase ani înainte de a se despărţi de Caterina. De altfel, după ce se căsători cu Anna în mare taină, cu trei ani înainte de a divorţa de

Decapitarea Annei, regina Angliei

Henry al VIII-lea, născut în 1491, rege al Angliei între anii 1509—1547

Caterina, el o făcu marchiză de Pembrok. Căsătoria lor a fost atît de tainică încît nici astăzi nu se cunoaşte data ei exactă şi nici numele celui care a oficiat-o.

Inima lui Henry ţintea acum către frumoasa Jane Seymour, o altă domnişoară de la curte...

MĂRTURIA DUPĂ URECHE

xecuţia lui Thomas Morus, autorul cunoscutei „Utopii", şocase deja opinia publică europeană. La fel ca şi execuţia bătrînului episcop Fisher, în acelaşi an, în urma unui act cinic, ca răspuns la hotărîrea Papei de la Roma de a-l declara cardinal pentru felul lui hotărît de a acţiona.

„Pînă o să-i vină lui Fisher, la Londra, mitra de cardinal, n-o să mai aibă pe ce s-o pună..." declarase, plin de ironie, Henry al VIII-lea. Lucru care s-a şi întîmplat...

Anna a fost învinuită de adulter, dar aceasta nu i-a fost suficient lui Henry. I-a mai pus în spate şi un incest, apoi şi un complot împotriva regelui, adică a lui. Drept urmare, Anna a fost condamnată la moarte şi executată prin decapitare. Sentinţa a fost dusă la îndeplinire în ziua de 19 mai 1536, în curtea închisorii de la Tower, Londra.

Ce au crezut despre acest proces contemporanii Annei Boleyn, oameni ale căror opinii nu au fost consemnate de cronicari ? Au crezut ei sau n-au crezut în dreptatea regală ?

Nobilul italian don Liberio Almadiano din Viterbo locuia la Londra în timpul în care se desfăşura drama Annei la curtea lui Henry al VIII-lea. Revenit apoi pe continent, el a înfăţişat impresiile sale unui grup de nobili. După ce relată pe scurt despre căsnicia lui Henry cu Caterina, Almadiano spuse :

„După aceea, regele se îndrăgosti de Anna, dintr-o familie bologneză (?! — n.n.), domnişoara de onoare a reginei Caterina, fiica unui cavaler al regelui, o fată frumos crescută, dar din lumea de jos".

Despre cea de a doua căsătorie a lui Henry, don Liberio spuse : „Ceea ce începe prost nu poate să se termine decît tot prost. Încă înainte de a fi devenit soţia lui Henry al VIII-lea, Annei îi cam plăceau îmbrăţişările bărbaţilor, lucru pe care de altfel l-a şi recunoscut înainte de a muri. După ce, din simplă domnişoară de la curte deveni doamnă cu vază, culegînd onorurile regale, a uitat de poziţia ei înaltă pe care pe nedrept o obţinuse şi s-a dedat la o serie întreagă de poveşti de dragoste. Ea s-a aprins cu dragoste nenormală faţă de fratele său, pe care regele îl făcuse baron (în realitate, Henry îl făcuse viconte de Rocheford — n.n.) avînd de mai multe ori legături trupeşti cu acesta...

Şi ca şi cînd această ruşine n-ar fi fost de ajuns — continuă don Liberio — ea s-a îndrăgostit de domnul Weston, un apropiat al regelui căruia i s-a dăruit atunci cînd i s-a ivit prilejul. Dar nici asta nu i-a fost destul, într-atît era de desfrînată ! I-a plăcut apoi şi baronul Brereton, un bărbat foarte serios, pe care l-a sedus, iar acesta s-a culcat cu ea. Şi ca să nu piardă timpul, s-a împrietenit şi cu domnul Norris, iar prietenia lor a sfîrşit prin aceea că Anna i-a oferit plăcerile patului, adică din acelea pe care bărbaţii le caută la femei...".

Este limpede ca lumina zilei că don Liberio nu era un cunoscător al relaţiilor de la curtea engleză, din moment ce confundă Boleyn cu Bologna şi este de părere că Anna era de origine italiană ! Ceea ce povestea el nu erau decît istorioare care circulau atunci prin Londra şi de a căror lansare — se pare — regele Henry nu era tocmai străin.

O REGINĂ ANTIPATIZATĂ

„ăd, dragele mele doamne — îşi reia don Liberio firul povestirii — că unele dintre domniile voastre se îndoiesc de ceea ce vă spun, dar ele sînt adevărul gol-goluţ...".

De unde se poate deduce că don Liberio credea cu adevărat în vinovăţia Annei. La fel cum credea şi povestitorul Matteo Bandello,

contemporan al lui Henry al VIII-lea, martor al povestirilor lui Almadiano pe care apoi le-a transcris într-o nuvelă, răspîndindu-le în Italia și în Europa întreagă.

Este adevărat, Anna nu era prea iubită de opinia publică, oamenii o simpatizau pe Caterina. Anna nu era iubită nici măcar de propria familie. Unchiul ei, ducele de Norfolk, celebrul învingător al scoțienilor, o privea cu neîncredere, la fel ca și mătușa ei, lady Boleyn. Contemporanii o descriu ca pe o femeie înaltă și zveltă, cu ochi negri, veselă și expresivă, cu păr negru cu reflexe albăstrii, care amintea de înaintașii ei de origine irlandeză.

Anna s-a bucurat mult de moartea Caterinei și asta i-a atras oprobriul opiniei publice. Dar există oare femeie care să nu se bucure de necazul rivalei ei în dragoste?! În plus, era cunoscut și faptul că îl ura de moarte pe cardinalul Wolsey, cancelarul regelui, contribuind efectiv la căderea acestuia.

„Cînd au executat-o la Tower — continuă don Liberio — eram de față. Am ascultat ordinul de acuzare. Ea stătea cu capul pe butuc în timp ce călăul reteză capetele celor cinci iubiți ai ei, dintre care despre patru v-am și vorbit. Îmi rămîne acum să vă mai povestesc despre al cincilea. Și-apoi o să vedeți, dragele mele doamne, că o să credeți tot ce vă spun...".

Este limpede că don Liberio nu spunea adevărul. În primul rînd pentru că Henry al VIII-lea nu permitea ca la execuții să asiste și plebea, „spectacolul" fiind rezervat unui număr foarte limitat de persoane. Străinilor din rîndul cărora făcea parte si don Liberio, năstrușnicul nostru povestitor, fiindu-le interzis accesul. Don Liberio nu avea de ce să facă excepție.

Cu toate acestea, la execuție a luat parte și un străin, unul avînd chiar un rol foarte important, dacă nu cumva cel mai important: călăul! Acesta fusese adus din Franța, unde retezătorii de capete aveau o pregătire profesională și de specialitate mult mai bună decît a celor din insulă.

Securea și butucul care au fost folosite la decapitarea Annei. Ele se păstrează la Tower

CEL DE AL CINCILEA

răiți, deci, stimate don Liberio...

„La curtea lui Henry al VIII-lea era și un anume Mark Smeaton, dintr-o familie umilă, priceput nevoie mare la cîntatul la felurite instrumente. Din această cauză regele îl îndrăgi nespus și-l chema în dormitor în timp ce el și regina se găseau în pat. Uneori regele îi permitea lui Mark să vină în salon și atunci cînd regina se găsea singură. Mark avea cunoștință despre nenumăratele povești de dragoste ale reginei. În toate cele ce le făcea, Mark era ajutat de o cameristă, pe nume Margareta. Încetul cu încetul regina s-a obișnuit să-l cheme pe Mark în dormitor, mai ales cînd regele nu era de față. Și poate pentru că ea dorea ca Mark să nu povestească cuiva despre cele știute ca făcute de ea cu baronii, sau pur și simplu pentru a vedea dacă știe să cînte la fel de bine ca Mark la flaut, ea îl îmbrățișa adesea, oferindu-i ceea ce se cade ca o regină să-i ofere doar regelui...".

De aici pînă la „Decameronul" lui Boccaccio nu ar mai fi nici măcar o jumătate de pas...

INTRIGI, FLAGRANT DELICT, UN TURNIR, REGRETE

Dintr-o altă relatare a lui don Liberio aflăm versiunile răspîndite de oamenii lui Henry al VIII-lea pentru ca acesta să-şi poată atinge ţelul.

Prima ştire despre necredinţa reginei i-a fost adusă la cunoştinţă regelui de o doamnă frumoasă, prin intermediul fratelui său, Anthony Brown, medicul personal al regelui. Cum regele se cam săturase de această doamnă frumoasă, dorindu-şi una şi mai tînără şi mai frumoasă, şi deci ţinea să o îndepărteze de la curte, ea, furioasă, i-a spus aproape direct că este un încornorat!

Strînsă bine cu uşa şi cerîndu-i-se dovezi, frumoasa doamnă a spus:

— Întrebaţi-o pe camerista Margareta şi pe muzicantul ăla de Smeaton şi veţi afla tot ce doriţi să ştiţi

Thomas Morus, autorul celebrei „Utopii". A fost executat în anul 1535 pentru că a refuzat să recucerească puterea spirituală a regelui.

despre escapadele Annei!

Thomas Cromwell, primul ministru al regelui, a emis ordinul pentru arestarea lui Smeaton, iar acesta a făcut amănunţite mărturisiri în care-i acuza pe patru dintre oamenii supuşi de la curte de legături cu regina. După cei patru urma chiar el, Smeaton!

Aceasta se întîmpla în ziua de 1 mai 1536, cu ocazia turnirului de la Greenwich, după care regina a fost reţinută ca şi pe ceilalţi „vinovaţi".

Ce vroia să demonstreze acest lucru? Că regele îşi prinsese consoarta în flagrant delict. Soluţia era limpede: regele trebuia s-o pedepsească pe regina necredincioasă. Acesta era un drept al fiecărui nobil, cu atît mai mult al suveranului...

Lucrurile s-au petrecut însă puţin mai altfel decît dorea regele. Unul dintre „iubiţii" reginei, nobilul Brereton, fusese arestat încă de sîmbătă, 29 aprilie, adică cu două zile înaintea desfăşurării turnirului! Despre acest lucru regele fusese informat de însuşi primul său ministru. Complotul împotriva Annei îl puseră la cale regele şi primul ministru îndată ce Anna îi născu — în ianuarie 1536 — un băiat mort.

Fiind, domnia sa Henry, cam rotofei şi cam greoi în mişcări — nu ştiu dacă, nefiind rege, ar fi avut vreun succes la femei ! — regele urmărea luptele din tribună, în loc să fi luat el însuşi parte la ele. Henry aştepta cu mare interes disputa fratelui Annei, George, viconte de Rocheford, cu sir Henry Norris. La un moment dat — cochetărie, greşeală ? ! — Annei i-a căzut batista din mînă. Norris a ridicat batista şi a sărutat-o. Gestul acesta — Norris era un domn, nu ? — l-a supărat într-atîta pe sensibilul Henry al VIII-lea, încît el s-a ridicat demonstrativ, a părăsit întrecerea şi din această clipă nu a mai văzut-o niciodată pe Anna.

În ziua următoare ea a fost dusă la Tower, dar nu la închisoare. Acolo erau cîteva camere rezervate regelui şi oaspeţilor săi de vază. Aceeaşi soartă au avut-o : Norris, sir Francis Weston şi fratele Annei. După cum am mai spus, Brereton fusese arestat la 29 aprilie.

Procesul a început la 15 mai, cei 26 de juraţi urmînd să-şi sprijine sentinţa pe o singură depoziţie : cea a lui Smeaton. Acesta, schingiuit, a „recunoscut" că a fost oaspetele reginei. Cu toate că i se promisese că dacă îşi va recunoaşte „vina" va fi iertat, nefericitul muzicant a sfîrşit tragic. Ce se întîmplase însă cu depoziţiile doamnei de la curte şi ale cameristei Margareta ? Nimeni nu-şi amintea că ele putea depune mărturie...

Henry era convins că legătura sa cu Caterina fusese împotriva cerului, care, răzbunîndu-se, le-a dăruit un copil mort ! Cerului nu-i fusese pe plac nici căsătoria cu Anna, de aceea el, ca rege, trebuia să se debaraseze şi de ea pentru a intra din nou în graţiile celui de... sus ! Cu cît mai repede, cu atît mai bine...

Henry trebuia să se poarte cu multă grijă şi precauţiune faţă de Maria, fiica Caterinei, din cauză că în tot

Henry al VIII-lea

timpul cît s-au purtat discuţii în legătură cu divorţul lor, şi în care regina a negat cu fermitate acuzaţia potrivit căreia căsătoria ei cu Henry nu ar fi valabilă. Motivul ? Nepotul Caterinei, împăratul Carol al IV-lea, ameninţa permanent că va ataca Anglia dacă regele Henry al VIII-lea nu se va purta cum se cuvine cu rudele sale !

În cazul Annei această ameninţare nu exista, de aceea regele a putut acţiona în voie.

La fel ca Maria, şi fiica Annei, Elisabeta, fusese declarată ca nelegitimă. Henry şi-a schimbat însă poziţia cu trei ani înainte de a muri. Hotărîrea regelui nefiind lipsită de tîlc : singurul său fiu, Eduard, născut din legătura cu Jane Seymour, avea doar şapte ani. De aceea, el le-a declarat — din nou — pe Maria şi pe Elisabeta, legitime !

Amîndouă, Maria şi Elisabeta, aveau să ajungă pe tronul Angliei, prima domnind sub numele de Maria cea sîngeroasă. Elisabeta, fiica decapitatei regine Anna, avea să fie cea mai glorioasă dintre toate suveranele urcate pe tronul Angliei...

MĂRTURIILE „PRIETENEŞTI" ALE DUŞMANILOR

Dar să revenim la povestirea lui don Liberio, mai precis la afirmaţia lui potrivit căreia, înainte de moarte, regina şi-ar fi recunoscut vina. Cum va fi ajuns don Liberio la această concluzie ? Şi cum de s-au găsit oameni care să-l creadă ?

Anna, regina Angliei

Regina ceruse ca în Tower să fie însoțită de două doamne de la curte în care ea avea încredere. Acestea i-au fost însă impuse din oficiu, ele fiind, în realitate, două dușmance: lady Boleyn și o oarecare doamnă Cosyns. Anna a înțeles chiar de la început că ele aveau misiunea de a o supraveghea, Cromwell în persoană cerîndu-le să fie informat despre tot ce spunea Anna, fie în somn fie în stare de trezie.

Cele două femei i-au relatat lui Cromwell cele mai bizare lucruri, spuse, chipurile, de Anna care, în plus, și-ar fi recunoscut vina. Cum ar fi putut Anna să fie de acord cu o acuzație pe care a respins-o tot timpul ? Și cum poate fi crezut faptul că Anna s-ar fi destăinuit celor două femei despre care știa că nu aveau altă misiune decît pe aceea de a o spiona ?

Cei patru bărbați învinuiți de a fi avut legături cu regina au respins tot timpul această acuzație. Lui sir Norris i s-a promis că va fi iertat dacă va recunoaște. El a declarat însă că preferă să moară decît să o învinovățească pe regină de un păcat pe care nu l-a săvîrșit. Fratele Annei, vicontele Rocheford, acuzat de incest, a respins și el acuzația care i se aducea și care se baza pe interpretarea următoarei scene : plecînd de la palat, el a sărutat-o pe Anna pe obraz ! Dar sărutul pe obraz era la englezi tot atît de cotidian și de inofensiv ca și strînsul mîinii la alte popoare. Să nu fi cunoscut membrii juriului acest lucru... ?

„DACĂ NUMAI MOARTEA MEA..."

Închisă la Tower, Anna îi trimise, la 6 mai 1536, o scrisoare regelui, una și aceeași persoană cu soțul ei și tatăl fetiței lor. Era redactată cu bun simț și demnitate, gîndurile unei femei nesupuse minciunii, fără teama de moarte.

„Mă judecați, dar îmi refuzați un proces drept. În schimb permiteți ca judecătorii și acuzatorii mei să-mi fie dușmanii declarați... Dacă ați hotărît dinainte verdictul, și dacă numai moartea mea aduce fericirea, atunci îl rog pe bunul Dumnezeu să vă izbăvească de acest mare păcat ; să nu vă cheme pentru a da socoteală de mult neregescul dv. cont, în fața tronului lui unde vom ajunge în curînd Înălțimea Voastră și cu mine. Și sper (indiferent ce va crede lumea despre mine) că nevinovăția mea va ieși la lumină... Dorința mea unică și ultimă este ca greutatea disgrației voastre să o port singură, ca ea să nu atingă sufletele nevinovate ale nobililor despre care am aflat că au fost închiși din cauza mea..."

Dorința nu i-a fost îndeplinită, cei patru au fost decapitați cu o zi înaintea execuției ei.

Scrisoarea Annei a rămas fără răspuns.

Procesul a avut loc în ziua de 15 mai 1536. Cei 26 de pairi au fost conduși de unchiul Annei, Norfolk. Referindu-se la proces, don Liberio este foarte scurt și autoritar : „A avut loc apoi procesul care a demonstrat că Mark spusese adevărul."

Atît, nimic mai mult.

Don Liberio pare să nu fi avut cunoștință de faptul că Anna a negat tot timpul acuzația.

Să nu fi auzit don Liberio că la refuzul Annei de a se supune unei judecăți bazate pe o singură depoziție, i s-a răspuns : „În acest caz, un martor este suficient..."

Da, în acest caz...

După acest răspuns, pentru membrii juriului nu a fost decît o simplă formalitate să pronunțe în unanimitate sentința : **„Guilty !"**

Un „guilty !" odios.

EXPRESIA PUTERII : ABUZUL

Esența procesului căruia i-au căzut victime Anna și cei patru nobili, a fost magistral sintetizată de cardinalul Wolsey : „Dacă într-un proces acuzatorul este coroana, jurații vor găsi pînă și o sentință potrivit căreia Abel l-a ucis pe Cain..."

Anna și cei patru nu au fost singurele victime ale lui Henry al VIII-lea. Oamenii au povestit însă cel mai mult despre Anna, mai ales că, spuneau unii — nu însă și don Liberio — din mormîntul ei, în timpul nopții, ieșeau flăcări, semn că murise nevinovată.

Anna s-a dus la moarte cu fruntea sus, îmbrăcată în straie negre. Martorii oculari spun că era dumnezeiesc de frumoasă, așa cum nu au văzut-o niciodată.

În scrisoarea la care ne-am referit, Anna îi mai scrisese regelui : „Dintr-o fată simplă m-ați făcut marchiză, din marchiză m-ați făcut regină, iar acum, cînd nu există cinste mai înaltă pe care să mi-o acordați, îmi împrumutați cununa de mucenic..."

Un epitaf extraordinar.

Nicolae Nicoară